

**Welvaartsvastheid en
adequaatheid van de
sociale minima 1970-2001**

*Bea Cantillon
Veerle De Maesschalck
Rudi Van Dam*

november 2001

B E R I C H T E N

CENTRUM VOOR SOCIAAL BELEID
UFSIA - UNIVERSITEIT ANTWERPEN

D/2001/6104/02

Inhoudstafel

Inleiding	1
1. De sociale minima in het werknemersstelsel en de bijstand	2
1.1. <i>De koopkrachtevolutie van de wettelijke minima</i>	2
1.2. <i>De welvaartsvastheid van de wettelijke minima</i>	2
1.3. <i>Welvaartsvastheid en adequaatheid van het netto beschikbaar inkomen van gezinnen op het sociale minimum</i>	6
1.4. <i>De adequaatheid van de wettelijke minima</i>	11
2. De sociale minima in de zelfstandigenregeling	14
2.1. <i>De koopkrachtevolutie van de wettelijke minima</i>	14
2.2. <i>De welvaartsvastheid van de wettelijke minima</i>	15
2.3. <i>De adequaatheid van de wettelijke minima</i>	18
3. De feitelijke ontwikkelingen van inkomen en welvaart van gezinnen met een vervangingsinkomen in de 80'er en 90'er jaren	20
4. Samenvatting en besluiten	23
BIBLIOGRAFIE	26
BIJLAGEN	27

Inleiding

De vraag of de minimumbescherming van de sociale zekerheid adequaat is en gelijke tred houdt met de algemene welvaartsontwikkeling is niet zo gemakkelijk te beantwoorden. *Ten eerste*, ontbreekt het aan een eenduidige indicator van de (evolutie van de) welvaart van de Belgische gezinnen. De traditionele maatstaven – Nationaal Inkomen per hoofd en de brutolonen van de arbeiders – stellen ernstige bezwaren. Om meer precieze informatie te verkrijgen over de welvaartsvastheid van uitkeringen moeten we deze maatstaven verfijnen en aanvullen met andere indicatoren. Het *tweede probleem* is de keuze van een maatstaf om de adequaatheid van de minimumbescherming te meten. Hier stoten we op de problematiek van de armoedemeting, elders uitvoerig beschreven. *Ten derde*, volstaat het niet om naar de wettelijke (d.w.z. bruto) bedragen te kijken. Ook moet rekening gehouden worden met de impact van (veranderingen in) de fiscale behandeling van de uitkeringen en met de cumulatie van vervangingsinkomens met andere sociale voordelen (bv. verhoogde kinderbijslag of sociale franchise). Het *vierde probleem* vloeit voort uit het feit dat vele uitkeringstrekkers beroep kunnen doen op nog andere bestaansmiddelen in het gezin. Dit aandeel wijzigt doorheen de tijd, alsook de mate waarin de fiscaliteit en de parafiscaliteit hiermee rekening houden. Daarom is het nodig om – naast de ontwikkeling van loutere bruto-uitkeringsbedragen – ook te kijken naar het totale netto-gezinsinkomen van goed uitgekozen typegezinnen. In wat volgt trachten we zo goed mogelijk met al deze elementen rekening te houden.

Deze uiteenzetting bestaat uit drie delen. Een *eerste deel* behandelt de uitkeringen in het werknemersstelsel en de bijstand. In eerste instantie wordt daarin nagegaan hoe de koopkracht van de sociale minima de afgelopen decennia is geëvolueerd. Vervolgens worden de bruto minimumuitkeringsbedragen (ook wettelijke bedragen genoemd) vergeleken met een aantal indicatoren van algemene welvaartsontwikkeling. In een derde paragraaf bekijken we voor een aantal typegezinnen met een minimumuitkering in welke mate het netto beschikbaar inkomen de algemene welvaartsevolutie heeft gevolgd. Tot slot gaan we voor deze typegezinnen de adequaatheid van dat netto beschikbaar inkomen nog na. Het *tweede deel* richt de aandacht op de uitkeringen in het zelfstandigenstelsel en kent een vergelijkbare opbouw. Achtereenvolgens bestuderen we daar de koopkrachtontwikkeling, de welvaartsevolutie en de adequaatheid van de wettelijke minima. We sluiten deze uiteenzetting af met een *derde* deel waarin, op basis van gegevens afkomstig uit een representatieve steekproef, wordt nagegaan hoe de feitelijke welvaart van huishoudens met een vervangingsinkomen is geëvolueerd.

Dit CSB-bericht is een verslag van het onderzoeksproject *Middelindicatoren van de uitkeringen in de Sociale Zekerheid 1950-2000*, gefinancierd door het *Federaal Ministerie van Sociale Zaken*.

1. De sociale minima in het werknemersstelsel en de bijstand

De evolutie van de koopkracht en welvaart van de sociale minima wordt hieronder geïllustreerd aan de hand van de uitkeringen voor gezinshoofden. Doorgaans verloopt de evolutie identiek voor andere gezinstypes. Wanneer dit niet het geval is wordt dit in de tekst aangegeven. De volledige tijdreeksen voor alle uitkeringstypes worden samen met de bijhorende grafieken in bijlage weergegeven. Voor de vergelijking over de tijd wordt telkens uitgegaan van het uitkeringsniveau dat geldig is op 1 januari van het betreffende jaar. Om reële evoluties na te gaan werd de gewone index der consumptieprijzen gebruikt.

1.1. De koopkrachtevolutie van de wettelijke minima

Van 1970 tot 1980 kent de koopkrachtontwikkeling van de wettelijke minima (de bruto uitkeringsbedragen) een sterk stijgend verloop. We tekenen voor deze periode een toename op van zo'n 65% voor de minimumpensioenen en -invaliditeitsuitkeringen en 45% voor de werkloosheids- en bijstandsuitkeringen. Begin jaren '80 komt aan deze sterke stijging een einde en volgt een wisselvallig koopkrachtverloop. Voor de bestaansminima vind er tot 1985 nog een verhoging plaats, pensioenen en invaliditeitsuitkeringen kennen dan weer een lichte afname. Na 1985 tekent zich voor de globale koopkrachtevolutie een licht stijgende tendens af. In 2001 ligt de koopkracht van de diverse uitkeringen zo'n 10% (minimumlonen) tot 77% (pensioenen) hoger dan in 1970.

Tabel 1. Evolutie van de koopkracht van de minimumuitkeringen (gezinshoofd) in de werknemersregeling, België 1970-2001, basisjaar 1970=100 (voor bestaansminimum en minimumloon 1975=100).

	1975	1980	1985	1990	1995	2001
pensioenen	137	165	161	163	171	177
invaliditeit	137	165	161	163	172	168
werkloosheid	142	146	150	146	157	158
bestaansminimum		145	157	170	178	175
minimumloon		103	108	108	112	110

1.2. De welvaartsvastheid van de wettelijke minima

Om de vraag naar de welvaartsvastheid te beantwoorden, wordt het niveau van de sociale minima vergeleken met een aantal indicatoren van de algemene welvaart.

Een eerste indicator is het *Nationaal inkomen per hoofd (NI/hoofd)*. Hoewel de vergelijking in de tijd hier bemoeilijkt wordt door een verandering in de berekeningswijze van het NI vanaf

1995¹, is het duidelijk dat sedert het midden van de 80'er jaren alle sociale minima sterk en aanhoudend zijn teruggelopen (tabel 2). De gedetailleerde tijdreeksen (zie bijlage) laten toe vier periodes te onderscheiden. Ten eerste worden de sociale minima de tweede helft van de 70'er jaren gekenmerkt door een stijgende welvaartsevolutie. Daarop volgt in een tweede periode -van midden jaren '80 tot begin jaren '90- een scherpe daling van het cijfer dat de verhouding weergeeft tussen de minimumuitkeringen en het NI/hoofd. Begin jaren '90 blijft de verhouding ongeveer stabiel, om in de tweede helft van de jaren '90 opnieuw sterk te gaan dalen.

Bij de interpretatie van deze reeksen moet echter rekening worden gehouden met het feit dat de samenstelling van het NI/hoofd tussen 1970 en 2000 sterk wijzigde: omdat het aandeel van het vermogen in het NI sterk is gestegen, verminderde het aandeel van het inkomen uit arbeid (waaronder de inkomens uit sociale zekerheid). Om deze reden is voor deze periode het NI/hoofd wellicht geen goede indicator van de reële ontwikkeling van de gezinswelvaart.

Tabel 2. Evolutie van de minimumuitkeringen (gezinshoofd) in de werknemersregeling t.a.v. het NI/hoofd*, België 1970-2000, basisjaar 1970=100 (voor bestaansminimum en minimumloon 1975=100).

	1975	1980	1985	1990	1994	1995	2000
pensioenen	112	121	123	104	102	93	84
invaliditeit	113	122	124	105	102	93	83
werkloosheid	116	108	114	93	93	85	74
bestaansminimum		131	147	133	129	118	105
minimumloon		93	101	84	83	74	66

Noot: * vanaf 1995 gemeten in ESR95, daarvoor in ESR79.

De tweede welvaartsindicator is het *Netto Beschikbaar Nationaal Inkomen per hoofd (BI/hoofd)*. Dit bestaat uit het primair bruto-inkomen van huishoudens en de lopende overdrachten². Het beeld van de evolutie van de minimumuitkeringen, gebaseerd op het Beschikbaar Inkomen per hoofd is zeer gelijklopend met dat gebaseerd op het NI/hoofd (tabel 2). Volgens deze indicator bereikte het welvaartsniveau van de sociale minima een hoogtepunt rond de periode 1982-1985. Daarna vertonen alle uitkeringen een scherpe daling tot begin jaren '90. Net zoals bij de vorige indicator volgt, gedurende de eerste helft van de jaren '90, een periode van constant welvaartsniveau. Tijdens de tweede helft van de jaren '90 neemt de relatieve welvaart van alle uitkeringen opnieuw af.

¹ Tot 1994 ESR79 methodologie, daarna ESR95 methodologie, zie bijvoorbeeld 'Nationale Rekeningen 1998' voor verschil tussen ESR79 en ESR95 methodologie.

² Beschikbaar inkomen=(inkomen uit bezoldigde arbeid+ondernemersinkomen van zelfstandigen+inkomen uit vermogen) + (ontvangen sociale zekerheidsuitkeringen+overige ontvangen overdrachten+lopende overdrachten aan het buitenland) - (betaalde sociale zekerheidsbijdragen+betaalde directe belastingen). Deze indicator is eveneens gebaseerd op de Nationale Rekeningen en wordt, zoals het NI/hoofd, beïnvloed door de overgang van ESR79 naar ESR95 methodologie.

Tabel 3. Evolutie van de minimumuitkeringen (gezinshoofd) in het werknemersstelsel t.a.v. het NBI/hoofd*, België 1970-2000, basisjaar 1970=100 (voor bestaansminimum en minimumloon 1975=100).

	1975	1980	1985	1990	1994	1995*	2000
pensioenen	113	118	119	101	98	118	111
invaliditeit	113	118	119	101	98	118	111
werkloosheid	117	105	111	91	89	108	98
bestaansminimum		126	142	128	124	149	138
minimumloon		90	98	81	79	94	87

Noot: * vanaf 1995 gemeten in ESR95, daarvoor in ESR79.

De derde welvaartsindicator – *de gemiddelde arbeidslonen in de industrie* – laat globaal een groot parallellisme zien tussen de ontwikkeling van de sociale minima en de arbeiderslonen. De minimale werkloosheids- en invaliditeitsuitkeringen vertonen een lichte teruggang bij de arbeidslonontwikkeling sedert de tweede helft van de 80'er jaren, terwijl het bestaansminimum een verdere stijging laat optekenen. Tussen 1995 en 1998 dalen de verhoudingscijfers ten opzichte van het basisjaar met 3% tot 6%. Als welvaartsindicator vertonen de gemiddelde (mannelijke) arbeiderslonen in de industrie echter zeer belangrijke tekortkomingen. Gelet op de grote veranderingen in de structuur van de beroepsbevolking (feminisering, tertiarisering en toename van de deeltijdarbeid) is deze indicator niet erg representatief meer voor de reële welvaartsstijging. Bovendien, wordt door het toenemend tweeverdienersschap het beschikbare gezinsinkomen van langsom minder bepaald door het enig arbeidsinkomen van de man (laat staan van de mannelijke arbeider).

Tabel 4. Evolutie van de minimumuitkeringen (gezinshoofd) in het werknemersstelsel t.a.v. het gemiddelde arbeidersloon, België 1970-1998, basisjaar 1970=100 (voor bestaansminimum en minimumloon 1975=100).

	1975	1980	1985	1990	1995	1998
pensioenen	112	124	129	120	125	122
invaliditeit	112	124	129	121	126	120
werkloosheid	116	110	120	108	115	110
bestaansminimum		133	154	164	159	153
minimumloon		94	106	97	100	96

Wellicht een betere welvaartsindicator is de *loonmassa in voltijds equivalenten* aangegeven bij de RSZ, waarin alle lonen waarop bijdragen zijn verschuldigd, vertegenwoordigd zijn. Wanneer we hier het gemiddelde loon per voltijds equivalent berekenen en de uitkeringen hiermee verhouden stellen we sedert 1985 een aanhoudende dalende trend vast. Deze daling is evenwel veel minder uitgesproken dan bij het NI/ hoofd en het BI/hoofd.

Tabel 5. Evolutie van de minimumuitkeringen (gezinshoofd) in de werknemersregeling t.a.v. de loonmassa in VTE, België 1973-1999, basisjaar 1973=100 (bestaansminimum en minimumloon 1975=100).

	1975	1980	1985	1990	1995	1999
pensioenen	99	107	118	115	110	107
invaliditeit	99	107	118	114	110	105
werkloosheid	117	110	125	117	115	109
bestaansminimum		130	159	164	159	151
minimumloon		92	110	104	100	95

Tenslotte worden de minima vergeleken het *gemiddeld gestandaardiseerd gezinsinkomen* zoals dat periodiek gemeten wordt in survey-onderzoek. Dit is theoretisch de beste indicator omdat ze het nauwst aansluit bij de veranderingen in de sociale realiteit. In België beschikken we over twee surveys die toelaten dergelijke indicator te berekenen. Dit zijn enerzijds de CSB-enquêtes die gegevens leveren voor Vlaanderen voor 1976, 1985, 1988, 1992 en 1997 en voor België voor de jaren 1985, 1988, 1992, 1997. Daarnaast is er de ECHP-survey die voor België gegevens aanleveren voor de jaren 1993, 1994, 1995, en 1996. In de bijlage worden de reeksen volgens beide gegevensbronnen weergegeven. Hier beperken we ons tot de SEP-data. Deze zijn beschikbaar voor een veel langere periode. Omdat steeds een zelfde methodologie van inkomensmeting werd gebruikt leveren ze ook een goede basis voor intertemporele vergelijking.

Wanneer we, op basis van de CSB-enquêtes, de minimumuitkeringen verhouden tot het gemiddeld gestandaardiseerd gezinsinkomen voor België, merken we voor alle uitkeringen een gelijkaardige evolutie: tussen 1985 en 1997 daalt het welvaartsniveau van de sociale minima aanhoudend.

Tabel 6. Evolutie van de uitkeringen t.a.v. het gemiddeld gestandaardiseerd gezinsinkomen (gezinshoofd) in de werknemersregeling, België 1985-1997, basisjaar 1985=100.

	1988	1992	1997
pensioenen	95	94	90
invaliditeit	95	94	89
werkloosheid	96	92	88
bestaansminimum	101	99	94
minimumloon	95	91	86

Bron: CSB-enquêtes.

1.3. Welvaartsvastheid en adequaatheid van het netto beschikbaar inkomen van gezinnen op het sociale minimum

In de vergelijkingen die we tot nu toe presenterden, werd abstractie gemaakt van de fiscale en para-fiscale behandeling van vervangingsinkomens en van de eventuele cumulatie met andere sociale voordelen (bv. kinderbijlagen, sociale huur, sociale en fiscale franchise). Ook werd geen rekening gehouden met het feit dat vele uitkeringstrekkers een beroep kunnen doen op andere inkomsten in het gezin (d.i. het geval voor 91% van de werklozen, 88% van de zieken en invaliden, 69% van de gepensioneerden). Om met een aantal van deze elementen rekening te houden bekijken we in de volgende reeksen het totale netto-gezinsinkomen van een aantal theoretische type-gezinnen met een minimumuitkering. We vergelijken dat inkomen met de koopkrachtontwikkeling, met het Nationaal Beschikbaar Inkomen per hoofd, met de gemiddelde loonmassa per voltijds equivalent, met het gemiddeld beschikbaar inkomen van de gezinnen zoals die gemeten wordt in steekproefonderzoek en met enkele relevante armoedelijnen. De simulaties werden uitgevoerd voor de periode vanaf 1989, na de toenmalige belastinghervorming³.

In tegenstelling tot de vorige paragraaf zullen hier enkel pensioenen, werkloosheids- en bijstandsuitkeringen in beschouwing worden genomen. De invaliditeitsuitkeringen worden niet in deze analyse opgenomen. Voor de pensioenen gaan we bovendien twee evoluties na: enerzijds de evolutie van de minimumpensioenen die in 1980 zijn ingegaan (hier 'oude pensioenen' genoemd) en anderzijds de evolutie van de jaarlijks wettelijk vastgestelde minima.

Volgende type-gezinnen werden gesimuleerd:

- alleenstaande met werkloosheidsuitkering
- koppel, eenverdiener met werkloosheidsuitkering, zonder kinderen ten laste
- koppel, eenverdiener met werkloosheidsuitkering, 2 kinderen ten laste
- koppel tweeverdieners, één werkloosheidsinkomen, één arbeidsinkomen (uit loondienst) aan 130% van het gewaarborgd minimum inkomen
- koppel tweeverdieners, één werkloosheidsuitkering, één arbeidsinkomen (uit loondienst) aan 130% van het gewaarborgd minimum inkomen, twee kinderen ten laste
- eenouder met werkloosheidsuitkering, twee kinderen ten laste
- alleenstaande met bijstandsuitkering
- koppel eenverdiener met bijstandsuitkering zonder kinderen ten laste
- koppel eenverdiener met bijstandsuitkering, twee kinderen ten laste
- eenouder met bijstandsuitkering, twee kinderen ten laste
- alleenstaande man met pensioen
- alleenstaande vrouw met pensioen
- ongehuwd koppel met pensioen, vrouw heeft geen pensioenrechten

³ De gepresenteerde netto pensioenen zijn gebaseerd op standaardsimulaties voor hypothetische type-gezinnen. De simulatie gebeurt aan de hand van STASIM, een statisch microsimulatiemodel. STASIM werd ontwikkeld door het Centrum voor Sociaal Beleid in opdracht van het Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid (AGORA-programma DWTC) en wordt verder uitgebreid in opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken in het kader van het project 'de micro-middelindicatoren voor de uitkeringen in de sociale zekerheid met standaardsimulaties voor het netto beschikbare gezinsinkomen -periode 1989-2001'.

- ongehuwd koppel, partners hebben eigen pensioenrechten
- gehuwd koppel met pensioen, vrouw heeft geen eigen pensioenrechten
- gehuwd koppel met pensioen, vrouw heeft eigen pensioenrechten.

De cijfers voor de *koopkracht*ontwikkeling van het netto beschikbaar inkomen van enkele type-gezinnen getuigen niet van een eenduidige evolutie. Weliswaar vindt er tussen 1989 en 1995 globaal genomen een stijging van de koopkracht plaats maar hoe groot deze toename is, verschilt naargelang het gezins- en uitkeringstype. Wat er met dit koopkrachtniveau gebeurt na 1995 is evenmin eenduidig. De koopkracht van gezinnen met een bijstandsuitkering of een oud pensioen daalt lichtjes, dat van gezinnen met een recent pensioen stijgt over het algemeen. Voor de koopkracht van gezinnen met een werkloosheidsuitkering, valt na '95 geen algemeen beeld te ontwaren. Voor sommige gezinstypes vindt er een verhoging plaats, voor andere een lichte daling. Anno 2001 ligt het koopkrachtniveau van een aantal gezinnen boven dat van 1989, dat van anderen op quasi hetzelfde niveau.

De welvaartsevolutie van het netto-gezinsinkomen ligt in de lijn van de eerdere vaststellingen. In *percentage van het Netto Beschikbaar inkomen per hoofd* stellen we voor alle typegevallen een dalende trend vast, waarbij de daling zich hoofdzakelijk manifesteert aan het begin en het einde van de jaren '90.

Ook de verhouding van de netto-gezinsinkomens t.o.v. de *gemiddelde lonen* daalt. De daling is sterker voor tweeverdieners en voor huishoudens met een werkloosheids- of bijstandsuitkering. Voor de meeste gezinstypes daalt de verhouding t.o.v. het basisjaar met 8% à 11%. Voor tweeverdieners loopt de daling op tot 14%.

Tot slot daalt de relatieve welvaart van alle typegezinnen tussen 1992 en 1997 ook in verhouding tot het *gemiddeld gestandaardiseerd gezinsinkomen* zoals gemeten door de CSB-enquêtes⁴.

⁴ Berekend op basis van de ECHP-survey, blijft het niveau tussen 1993 en 1996 ongeveer constant, zij het dat deze stabiliteit bestaat uit een lichte stijging tussen 1993 en 1995 en een lichte afname tussen 1995 en 1996.

Tabel 7. Evolutie van de koopkracht van het netto-gezinsinkomen, België 1989-2001, basisjaar 1989=100.

<i>Werkloosheid</i>	<i>1995</i>	<i>2001</i>
Alleenstaande	108	115
Koppel, 1-verdiener, zktl	108	109
Koppel, 1-verdiener, 2ktl	106	106
Koppel, 2-verdiener, zktl*	101	100
Koppel, 2-verdiener, 2ktl*	101	99
Eenouder, 2ktl	104	106
<i>Bijstand</i>		
Alleenstaande	105	104
Koppel, 1-verdiener, zktl	105	104
Koppel, 1-verdiener, 2ktl	104	102
Eenouder, 2ktl	117	115
<i>Pensioenen</i>		
Alleenstaande man	105	108
Alleenstaande vrouw	105	108
Ongehuwd koppel, vrouw geen pensioenrechten	105	108
Ongehuwd koppel, partners hebben eigen pensioenrechten	105	108
Gehuwd koppel, vrouw geen pensioenrechten	105	108
Gehuwd koppel, partners hebben eigen pensioenrechten	103	102
<i>Oude pensioenen (ingegaan in 1980)</i>		
Alleenstaande man	104	102
Alleenstaande vrouw	104	102
Ongehuwd koppel, vrouw geen pensioenrechten	104	102
Ongehuwd koppel, partners hebben eigen pensioenrechten	106	102
Gehuwd koppel, vrouw geen pensioenrechten	104	102
Gehuwd koppel, partners hebben eigen pensioenrechten	102	100

Noot: * partner heeft een loon gelijk aan 130% van het gewaarborgd minimumloon.

Tabel 8. Evolutie van het netto-gezinsinkomen t.a.v. het NBI*, België 1989-2000, basisjaar 1989=100.

<i>Werkloosheid</i>	<i>1994</i>	<i>1995</i>	<i>2000</i>
Alleenstaande	96	117	110
Koppel, 1-verdiener, zktl	96	116	107
Koppel, 1-verdiener, 2ktl	113	115	106
Koppel, 2-verdiener, zktl**	110	110	101
Koppel, 2-verdiener, 2ktl**	110	110	101
Eenouder, 2ktl	95	115	106
<i>Bijstand</i>			
Alleenstaande	94	114	105
Koppel, 1-verdiener, zktl	94	114	105
Koppel, 1-verdiener, 2ktl	94	113	104
Eenouder, 2ktl	105	126	116
<i>Pensioenen</i>			
Alleenstaande man	95	113	107
Alleenstaande vrouw	95	113	107
Ongehuwd koppel, vrouw geen pensioenrechten	95	113	107
Ongehuwd koppel, partners hebben eigen pensioenrechten	95	113	107
Gehuwd koppel, vrouw geen pensioenrechten	95	113	107
Gehuwd koppel, partners hebben eigen pensioenrechten	93	110	102
<i>Oude pensioenen (ingegaan in 1980)</i>			
Alleenstaande man	94	112	104
Alleenstaande vrouw	94	112	104
Ongehuwd koppel, vrouw geen pensioenrechten	94	112	104
Ongehuwd koppel, partners hebben eigen pensioenrechten	94	112	104
Gehuwd koppel, vrouw geen pensioenrechten	94	112	104
Gehuwd koppel, partners hebben eigen pensioenrechten	93	110	100

Noot: * vanaf 1995 gemeten in ESR95, daarvoor in ESR79.

** partner heeft een loon gelijk aan 130% van het gewaarborgd minimumloon.

Tabel 9. Evolutie van het netto-gezinsinkomen t.a.v. de netto gemiddelde lonen per VTE, 1989-1999, basisjaar 1989=100.

<i>Werkloosheid</i>	<i>1995</i>	<i>1999</i>
Alleenstaande	97	92
Koppel, 1-verdiener, zktl	97	92
Koppel, 1-verdiener, 2ktl	95	91
Koppel, 2-verdiener, zktl	91	87
Koppel, 2-verdiener, 2ktl	91	86
Eenouder, 2ktl	95	91
<i>Bijstand</i>		
Alleenstaande	95	90
Koppel, 1-verdiener, zktl	95	90
Koppel, 1-verdiener, 2ktl	94	89
Eenouder, 2ktl	105	100
<i>Pensioenen</i>		
Alleenstaande man	95	92
Alleenstaande vrouw	95	92
Ongehuwd koppel, vrouw geen pensioenrechten	95	92
Ongehuwd koppel, partners hebben eigen pensioenrechten	95	91
Gehuwd koppel, vrouw geen pensioenrechten	96	92
Gehuwd koppel, partners hebben eigen pensioenrechten	93	89
<i>Oude pensioenen (ingegaan in 1980)</i>		
Alleenstaande man	93	90
Alleenstaande vrouw	90	88
Ongehuwd koppel, vrouw geen pensioenrechten	93	90
Ongehuwd koppel, partners hebben eigen pensioenrechten	94	89
Gehuwd koppel, vrouw geen pensioenrechten	94	90
Gehuwd koppel, partners hebben eigen pensioenrechten	93	89

Tabel 10. Netto-gezinsinkomen in % van het gemiddeld gestandaardiseerd inkomen, België, 1992-1997.

<i>Werkloosheid</i>	<i>1992</i>	<i>1997</i>
Alleenstaande	48	46
Koppel, 1-verdiener, zktl	67	64
Koppel, 1-verdiener, 2ktl	91	86
Koppel, 2-verdiener, zktl	128	119
Koppel, 2-verdiener, 2ktl	153	142
Eenouder, 2ktl	91	86
<i>Bijstand</i>		
Alleenstaande	46	43
Koppel, 1-verdiener, zktl	61	58
Koppel, 1-verdiener, 2ktl	85	81
Eenouder, 2ktl	85	81
<i>Pensioenen</i>		
Alleenstaande man	64	62
Alleenstaande vrouw	64	62
Ongehuwd koppel, vrouw geen eigen pensioenrechten	64	62
Ongehuwd koppel, partners beiden pensioenrechten	129	124
Gehuwd koppel, vrouw geen eigen pensioenrechten	80	78
Gehuwd koppel, partners beiden pensioenrechten	123	116
<i>Oude pensioenen (ingegaan in 1980)</i>		
Alleenstaande man	67	63
Alleenstaande vrouw	65	61
Ongehuwd koppel, vrouw geen eigen pensioenrechten	67	63
Ongehuwd koppel, partners beiden pensioenrechten	131	123
Gehuwd koppel, vrouw geen eigen pensioenrechten	83	78
Gehuwd koppel, partners beiden pensioenrechten	125	116

Noot: Cijfers voor België op basis van SEP.

1.4. De adequaatheid van de wettelijke minima

Om de adequaatheid te meten van de wettelijke bedragen gebruiken we twee types van armoedelijnen. De *relatieve norm* wordt berekend op basis van de mediaaninkomens zoals gemeten in steekproeven. Deze norm is koopkracht- en welvaartsvast; hij evolueert met de stijging van de gezinsinkomens. Wanneer we de adequaatheid van de inkomens van gezinnen met een minimumuitkering nagaan aan de hand van de relatieve (EU) armoedenorm, berekend op basis van de CSB-enquêtes, blijkt dat voor een koppel eenverdieners het gezinsbudget steeds ruim onder de norm blijft. Hetzelfde geldt voor eenoudergezinnen en alleenstaanden, zij het dat hun budget telkens minder ver onder de norm daalt. Een uitzondering hierop

vormen de alleenstaanden die een minimumpensioen ontvangen. Hun inkomen ligt boven de relatieve armoedenorm. In 1997 bedraagt het netto inkomen voor een kostwinnersgezin met werkloosheidsuitkering en twee kinderen ten laste 75% van de norm, dat van een kostwinnersgezin met een bestaansminimum en twee kinderen ten laste 70% van de norm en dat van een gehuwd koppel met een gezinspensioen op 95%. Voor tweeverdienersgezinnen met een werkloosheidsuitkering en een loon aan 130% van het gewaarborgd minimumloon en gezinnen waarin beide partners een minimumpensioen hebben voor een volledige loopbaan stijgt het netto beschikbaar inkomen 25% à 50% boven de norm uit.

Tabel 11. Netto-gezinsinkomen bij een uitkering in het werknemersstelsel uitgedrukt in % van de relatieve armoedenorm, België 1992-1997.

<i>Werkloosheid</i>	1992	1997
Alleenstaande	87	84
Koppel, 1-verdiener, zktl	81	78
Koppel, 1-verdiener, 2ktl	79	75
Koppel, 2-verdiener, zktl	155	145
Koppel, 2-verdiener, 2ktl	133	124
Eenouder, 2ktl	104	99
<i>Bijstand</i>		
Alleenstaande	83	80
Koppel, 1-verdiener, zktl	74	80
Koppel, 1-verdiener, 2ktl	73	70
Eenouder, 2ktl	96	92
<i>Pensioenen</i>		
Alleenstaande man	117	114
Alleenstaande vrouw	117	114
Ongehuwd koppel, vrouw geen eigen pensioenrechten	78	76
Ongehuwd koppel, partners beiden pensioenrechten	156	152
Gehuwd koppel, vrouw geen eigen pensioenrechten	97	95
Gehuwd koppel, partners beiden pensioenrechten	149	142
<i>Oude pensioenen</i>		
Alleenstaande man	121	115
Alleenstaande vrouw	118	111
Ongehuwd koppel, vrouw geen eigen pensioenrechten	81	77
Ongehuwd koppel, partners beiden pensioenrechten	159	151
Gehuwd koppel, vrouw geen eigen pensioenrechten	101	96
Gehuwd koppel, partners beiden pensioenrechten	151	141

Noot: Cijfers voor België op basis van SEP.

De tweede armoedelijn die we gebruiken om de adequaatheid van de uitkeringen te meten is de zogenaamde *budgetnorm*. Deze wordt als volgt berekend: men stelt voor een bepaald

gezinstype een 'korf' van minimaal noodzakelijke goederen en diensten vast en vervolgens wordt de monetaire waarde van deze 'korf' bepaald. Deze waarde is dan de budgetnorm voor dat gezinstype. De hier gebruikte norm werd berekend voor 1996. Voor de andere jaren werd hij aangepast voor prijsevoluties op basis van de index der consumptieprijzen. De norm geeft aldus een vast koopkrachtniveau weer. Er werden twee normen berekend; één uitgaande van een situatie waar het huishouden een woning huurt in de privé huursector en één uitgaande van de situatie waar het huishouden er een huurt in de sociale huursector, telkens voor drie gezinstypes: alleenstaande bejaarde, alleenstaande ouder met twee kinderen, koppel met twee kinderen (cf. Van den Bosch, 1997).

Bij gebruik van de budgetnorm blijkt dat de adequaatheid van het gezinsbudget in sterke mate wordt bepaald door het al dan niet kunnen huren van een sociale woning. Indien wordt uitgegaan van een budgetnorm gebaseerd op de huur van een private woning blijven de gezinnen die louter van een werkloosheids- of bijstandsuitkering leven ruim onder de norm (85% voor een eenoudergezin met werkloosheidsuitkering, 66% voor een koppel met bestaansminimum en twee kinderen ten laste). Uitgaande van een budgetnorm gebaseerd op huur van een sociale woning bereiken eenoudergezinnen ongeveer de norm. Andere gezinnen blijven ook dan nog ruim onder de norm. Een tweede (arbeids-) inkomen, aan 130% van het minimumloon, brengt de huishoudens met een minimum werkloosheidsuitkering boven de norm. Het netto minimumpensioen voor een alleenstaande stijgt enkele procentpunten boven de budgetnorm voor private huur uit en het situeert zich een kwart boven de budgetnorm voor sociale huur.

Tabel 12. Netto-gezinsinkomen bij uitkering in het werknemersstelsel uitgedrukt in % van de budgetnorm (bij huur in sociale huursector).

<i>Werkloosheid</i>	<i>1989</i>	<i>1995</i>	<i>2001</i>
Koppel, 1-verdiener, 2ktl	80	85	85
Eenouder, 2ktl	95	101	101
Koppel, 2-verdiener, 2ktl	139	141	138
<i>Bijstand</i>			
Alleenstaande	84	88	87
Koppel, 1-verdiener, 2ktl	76	80	78
Eenouder, 2ktl	81	94	93
<i>Pensioenen</i>			
Alleenstaande	117	124	123
<i>Oude pensioenen</i>			
Alleenstaande	122	128	125

Tabel 13. Netto-gezinsinkomen in % van de totale budgetnorm (bij huur in private huursector).

<i>Werkloosheid</i>	<i>1989</i>	<i>1995</i>	<i>2001</i>
Koppel, 1-verdiener, 2ktl	68	72	72
Eenouder, 2ktl	80	85	85
Koppel, 2-verdiener, 2ktl	117	120	117
<i>Bijstand</i>			
Alleenstaande	72	76	74
Koppel, 1-verdiener, 2ktl	64	67	66
Eenouder, 2ktl	68	80	78
<i>Pensioenen</i>			
Alleenstaande	100	106	105
<i>Oude pensioenen</i>			
Alleenstaande	105	109	107

2. De sociale minima in de zelfstandigenregeling

Omdat ook hier de welvaartsontwikkeling van uitkeringen voor alleenstaanden een quasi identiek patroon kent als deze voor gezinshoofden wordt, analoog met het voorgaande, de welvaartsevolutie van de uitkeringen in het zelfstandigenstelsel eveneens toegelicht aan de hand van gezinsuitkeringen. In voorliggend deel wordt de welvaartsontwikkeling van de minimumpensioenen, arbeidsongeschiktheids- en invaliditeitsuitkeringen in kaart gebracht. Vooraleer daartoe over te gaan moet nog opgemerkt worden dat het hier, in tegenstelling tot de uitkeringen in het werknemersstelsel, geen echte minimumbedragen betreft in strikte zin. Immers, voor arbeidsongeschiktheid en invaliditeit worden in de zelfstandigenregeling forfaits uitgekeerd net zoals dat ook in de pensioenregeling tot 1984 het geval was. Vanaf 1984 gelden in deze laatste wel echte minimumbedragen.

2.1. De koopkrachtevolutie van de wettelijke minima

Zowel de pensioenen als de invaliditeitsuitkeringen hebben tussen 1970 en 2001 een aanzienlijke stijging van de koopkracht gekend. Tot aan het einde van de jaren '70 nam de koopkracht van de pensioenen fors toe waarna het niveau gedurende een groot deel van de 80'er jaren constant bleef. De invaliditeitsuitkeringen blijven tot het einde van de jaren '80 hun initieel koopkrachtniveau behouden. Tussen de late jaren '80 en midden jaren '90 vindt dan voor beide uitkeringen een sterke koopkrachtstijging plaats, gevolgd door een nagenoeg constant niveau tijdens de tweede helft van de 90'er jaren. Een lichte verhoging tegen 2001 is merkbaar. De arbeidsongeschiktheidsuitkeringen houden, na een forse stijging midden jaren '70, over vrijwel heel de periode een constant koopkrachtniveau aan.

Tabel 14. Evolutie van de koopkracht van de uitkeringen (gezinshoofd) in het zelfstandigenstelsel, België 1970-2001, basisjaar 1971= 100 (voor pensioenen 1970=100).

	1975	1980	1985	1990	1995	2001
Gezinspensioen	160	165	161	191	221	227
Arbeidsongeschiktheid*	124	128	125	124	123	121
Invaliditeit**	99	101	99	118	136	140

Noot: * De primaire vergoedbare arbeidsongeschiktheid is het tweede tijdvak van de arbeidsongeschiktheid (4de-12de maand).

** De invaliditeitsperiode is het derde tijdvak van de arbeidsongeschiktheid (vanaf de aanvang van het tweede jaar).

2.2. De welvaartsvastheid van de wettelijke minima

Net zoals voor het werknemersstelsel vormt het *Nationaal inkomen per hoofd* ook hier de eerste indicator waarmee de welvaartsvastheid van de uitkeringen wordt nagegaan. Bij de interpretatie van de hieronder gepresenteerde data moet net zoals in de vorige delen rekening worden gehouden met een verandering in de berekeningswijze van het NI en het NBI vanaf 1995. Wat de welvaartontwikkeling van de pensioenen en de invaliditeitsuitkeringen betreft, is er geen sprake van een eenduidig patroon. Tijdens de eerste helft van de jaren '70 daalt het welvaartspeil van de invaliditeitsuitkeringen fors, dat van de pensioenen stijgt. Voor de periode tussen 1980 en 1990 laat tabel 15 een zo goed als onveranderlijk welvaartsniveau zien. De gedetailleerde tijdsreeksen tonen echter een minder constante beweging voor deze periode. Momenten van korte welvaartsstijgingen en -dalingen wisselen elkaar af. In de eerste helft van de jaren 90 vindt dan opnieuw een verhoging plaats waarna het welvaartsniveau van de uitkeringen vanaf 1995 enkel nog maar daalt. Voor de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen heeft zich sinds 1985 een aanhoudende welvaartsdaling ingezet.

Tabel 15. Evolutie van de uitkeringen (gezinshoofd) in het zelfstandigenstelsel t.a.v. het NI/hoofd, België 1970-2000, basisjaar 1971 = 100 (voor pensioenen 1970=100).

	1975	1980	1985	1990	1994	1995*	2000
Gezinspensioen	131	121	122	122	127	120	107
Arbeidsongeschiktheid	106	99	100	83	77	70	62
Invaliditeit	84	78	79	79	82	77	69

Noot: * Vanaf 1995 in ESR95.

Ook bij de volgende indicator – het *Netto beschikbaar nationaal inkomen per hoofd* – nemen we voor de invaliditeitsuitkeringen en pensioenen tot het midden jaren '70 respectievelijk een daling en stijging van welvaart waar. De tweede helft van de jaren '70 betekent voor beide uitkeringen een periode van welvaartsstijging. In de 80'er jaren wisselen ook hier momenten van welvaartsdalingen, -stagnatie en -stijgingen elkaar af. Na een licht stijgende beweging van het welvaartsniveau begin jaren '90 heeft zich in 1995 opnieuw een quasi onafgebroken

daling ingezet. Het welvaartsniveau van de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen daalt omzeggens onophoudelijk sinds het midden van de jaren '70.

Tabel 16. Evolutie van de uitkeringen (gezinshoofd) in het zelfstandigenstelsel t.a.v. het NBI/hoofd, België 1970-2000, basisjaar 1971 = 100 (voor pensioenen 1970=100).

	1975	1980	1985	1990	1994	1995*	2000
Gezinspensioen	131	118	119	119	122	152	140
Arbeidsongeschiktheid	107	96	97	81	75	89	82
Invaliditeit	85	76	77	77	79	99	91

Noot: * Vanaf 1995 in ESR95.

De welvaartsevolutie van de sociale minima nagegaan aan de hand van het *gemiddelde arbeidersloon*, geeft een iets ander beeld dan bij de twee vorige indicatoren. Niettegenstaande het feit dat de pensioenen en de invaliditeitsuitkeringen tussen 1975 en 1980 een daling van het welvaartspeil kennen, zien we sinds begin jaren '80 een bijna onafgebroken stijging van hun verhouding tot de gemiddelde arbeiderslonen. Net zoals bij het NI en het NBI daalt het niveau van de welvaart ook hier weer na 1995. Ook hier beginnen de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen vanaf 1985 duidelijk achter te lopen op de algemene welvaartsontwikkeling.

Tabel 17. Evolutie van de uitkeringen (gezinshoofd) in de zelfstandigenregeling t.a.v. de gemiddelde arbeiderslonen, België 1970-2000, basisjaar 1973 = 100.

	1975	1980	1985	1990	1995	1998
Gezinspensioen	131	124	119	141	162	155
Arbeidsongeschiktheid	109	103	107	98	96	93
Invaliditeit	86	81	85	93	106	102

Bekijken we de evolutie van de uitkeringen ten aanzien van de *loonmassa per voltijds equivalent*, dan stellen we tot het begin van de jaren '80 zowel voor de pensioenen als voor de invaliditeitsuitkeringen een quasi aanhoudende daling van het welvaartsniveau vast. In 1980 ligt het welvaartsniveau van beide uitkeringen respectievelijk 8 en 28% lager dan in het basisjaar. Tussen 1982 en 1995 evolueren de pensioenen en invaliditeitsuitkeringen in de zelfstandigenregeling gestadig in stijgende lijn om vervolgens alleen nog maar te dalen. Analoog met de voorgaande indicatoren neemt het welvaartsniveau van de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen hier sinds het midden van de jaren '80 bestendig af.

Tabel 18. Evolutie van de uitkeringen (gezinshoofd) in het zelfstandigenstelsel t.a.v. de loonmassa per voltijds equivalenten, België 1970-2000, basisjaar 1973= 100.

	1975	1980	1985	1990	1995	1999
Gezinspensioen	99	92	101	115	122	117
Arbeidsongeschiktheid	111	103	114	108	98	94
Invaliditeit	89	82	91	103	109	104

Het *gemiddeld gestandaardiseerd inkomen* als een indicator om de welvaartsvastheid van de uitkeringen voor zelfstandigen na te gaan, geeft een matige welvaartsgroei weer. De sterkste stijging doet zich voor tussen 1988 en 1992 wanneer het welvaartpeil van de pensioenen toeneemt met 6% en dat van de invaliditeitsuitkeringen met 12%. Opnieuw kennen de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen een voortdurende welvaartsafname.

Tabel 19. Evolutie van de uitkeringen (gezinshoofd) in het zelfstandigenstelsel t.a.v. het gemiddeld gestandaardiseerd gezinsinkomen, België 1970-2000, basisjaar 1985 = 100.

	1988	1992	1997
Gezinspensioen	105	111	113
Arbeidsongeschiktheid	95	88	83
Invaliditeit	101	113	115

Bron: CSB-enquêtes.

Ter afronding van deze paragraaf worden de minima in het zelfstandigenstelsel nog vergeleken met het *gemiddeld maandinkomen van zelfstandigen*, berekend op basis van de zogenaamde jaarlijkse inkomstenmassa. Dit is het totaal van alle bruto-bedrijfsinkomsten, verminderd met de bedrijfsuitgaven, –lasten en eventuele bedrijfsverliezen⁵. Het feit dat deze gegevens door de RSVZ maar systematisch worden bijgehouden sinds 1995 (refertejahr 1992) verklaart waarom de tijdreeks voor deze indicator zo beperkt is.

Bekijken we op basis van tabel 19 vervolgens het verloop van de welvaartsontwikkeling, dan springt vooral de tamelijk grote en plotse welvaartsstijging tussen 1994 en 1995 in het oog (16%). In de periode tussen 1995 en 2000 vormt dit overigens de enige verhoging. Zowel tussen 1992 en 1994 als tussen 1994 en 1995 daalt het welvaartsniveau van de uitkeringen immers. De grote sprong tussen '97 en '98 maakt echter wel dat, ongeacht de overwegend dalende tendens in de tweede helft van de jaren '90, het welvaartspeil anno 2000 toch 12% hoger ligt dan in 1995.

⁵ Het betreft hier echter bedragen die noch gebruteerd noch geherwaardeerd zijn. Sociale zekerheidsbijdragen worden evenwel berekend op geherwaardeerde en gebruteerde inkomens.

Tabel 20. Evolutie van de uitkeringen (gezinshoofd) t.a.v. het gemiddeld maandinkomen voor zelfstandigen, 1992-1997, basisjaar 1992=100.

	1993	1994	1995	1996	1997
gezinspensioen	100	99	115	114	112
arbeidsongeschiktheid	100	96	106	105	104
invaliditeit	100	99	115	114	112

2.3. De adequaatheid van de wettelijke minima

Tabel 21 laat voor verschillende gezinstypes de verhouding zien van het netto gezinsinkomen ten opzichte van de *relatieve* armoedenorm. Daaruit blijkt dat het netto inkomen van de meeste gezinnen op het minimum ver onder die armoedenorm ligt. Een uitzondering vormen gepensioneerde koppels waar beide partners over eigen pensioenrechten beschikken. Het niveau van hun netto inkomen ligt zo'n 30% boven de relatieve armoedenorm. De mate waarin de andere gezinsbudgetten onder de norm blijven, varieert naargelang het gezinstype en de aard van de uitkering. Zo zien we dat de netto-inkomens van kostwinnersgezinnen het verst onder de armoedenorm liggen. Bovendien maakt het een beduidend verschil of het vervangingsinkomen een pensioen, een arbeidsongeschiktheid- of invaliditeitsuitkering betreft.

Tabel 21. Netto gezinsinkomen met een uitkering in het zelfstandigenstelsel, uitgedrukt in % van de relatieve armoedenorm, België 1992-1997*.

<i>Pensioenen</i>	<i>1992</i>	<i>1997</i>
Alleenstaande	84	85
Ongehuwd koppel, vrouw geen eigen pensioenrechten	56	57
Ongehuwd koppel, vrouw eigen pensioenrechten**	133	132
Gehuwd koppel, vrouw geen eigen pensioenrechten	73	75
Gehuwd koppel, vrouw eigen pensioenrechten	132	130
<i>Invaliditeit</i>		
<u>Primaire arbeidsongeschiktheid</u>		
Alleenstaande	59	57
Koppel, 1-verdiener, zktl	49	47
Koppel, 1-verdiener, 2ktl	48	45
Eenouder, 2ktl	62	60
<u>Invaliditeitsperiode</u>		
Alleenstaande	78	79
Koppel, 1-verdiener, zktl	68	71
Koppel, 1-verdiener, 2ktl	72	73
Eenouder, 2ktl	95	96

Noot: * Cijfers voor België op basis van SEP.

** Zowel in tabel 21 als in tabel 22 en 23 wordt bij koppels waar beide partners pensioenrechten bezitten uitgegaan van de assumptie dat de man pensioenrechten heeft in het de regeling voor zelfstandigen, de vrouw in deze voor werknemers.

Gemeten volgens de budgetnorm liggen alle vervangingsinkomens beduidend lager dan de minimaal noodzakelijke gezinsbudgetten. Vooral de vervangingsuitkeringen bij primaire arbeidsongeschiktheid duiken ver onder deze budgetnorm. Vergelijkbaar met wat we bij de uitkeringen in het werknemersstelsel zagen, wordt ook hier de adequaatheid van de uitkeringen in niet geringe mate bepaald door het huren van een woning in de private dan wel de sociale huursector. Hoewel de gezinsbudgetten in beide situaties evenwel ontoereikend zijn, zien we toch dat de netto-gezinsinkomens bij huur in de sociale sector veel dichterbij de respectievelijke budgetnorm benaderen dan wanneer gezinnen zich met datzelfde inkomen op de private woningmarkt moeten begeven. Zo liggen de netto-gezinsinkomens 8 tot 16% dichterbij de budgetnorm voor huur in de sociale sector als tegen deze voor private huur. Zowel voor de beide budgetnormen als voor de relatieve armoedenorm mogen we tot slot stellen dat er tussen 1992 en 1997 geen opmerkelijke veranderingen zijn opgetreden met betrekking tot de adequaatheid van de uitkeringen.

Tabel 22. Netto-gezinsinkomens met een uitkering in het zelfstandigenstelsel, uitgedrukt in % van de budgetnorm (bij huur in de sociale sector).

<i>Pensioenen</i>	<i>1992</i>	<i>1997</i>
Alleenstaande	90	93
<i>Invaliditeit</i>		
<u>Primaire arbeidsongeschiktheid</u>		
Alleenstaande	64	62
Koppel, 2ktl	52	51
Eenouder, 2ktl	61	60
<u>Invaliditeitsperiode</u>		
Alleenstaande	83	87
Koppel, 2ktl	79	82
Eenouder, 2ktl	94	97

Tabel 23. Netto-gezinsinkomens met een uitkering in het zelfstandigenstelsel, uitgedrukt in % van de budgetnorm (bij huur in de private sector).

<i>Pensioenen</i>	<i>1992</i>	<i>1997</i>
Alleenstaande	77	80
<i>Invaliditeit</i>		
<u>Primaire arbeidsongeschiktheid</u>		
Alleenstaande	54	53
Koppel, 2ktl	44	43
Eenouder, 2ktl	52	51
<u>Invaliditeitsperiode</u>		
Alleenstaande	71	74
Koppel, 2ktl	67	69
Eenouder, 2ktl	79	81

3. De feitelijke ontwikkelingen van inkomen en welvaart van gezinnen met een vervangingsinkomen in de 80'er en 90'er jaren

Naast de wettelijke uitkeringsniveaus beïnvloeden ook andere factoren de gezinswelvaart. Evoluties op het vlak van gezinssamenstelling en inkomensconfiguratie binnen gezinnen zijn daarbij belangrijke factoren.

In vroeger onderzoek (Cantillon en Andries, 1995) werd vastgesteld dat in periode 1985-1992 het percentage uitkeringstrekkers op beroepsactieve leeftijd in de bevolking was toegenomen en dat het gemiddeld feitelijk uitkeringsbedrag aanzienlijk was gedaald (-14% voor

werkloosheidsuitkeringen, -7% voor arbeidsongeschiktheidsuitkeringen). Tegelijkertijd werd vastgesteld dat deze evolutie niet had geleid tot een afgenomen welvaart en een toegenomen armoede onder uitkeringstrekkers. Het gezinsinkomen was zelfs sterker gestegen onder huishoudens met een uitkering dan onder huishoudens zonder uitkering⁶. De verklaring voor deze ontwikkeling werd gevonden in het afgenomen belang van de uitkering in het gezinsinkomen. De uitkering was, met andere woorden, voor steeds minder uitkeringstrekkers het enige inkomen in het gezin geworden.

De periode 1992-1997 toont voor de werkloosheidsuitkeringen en, in mindere mate, voor de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen, een tegengesteld patroon. Het percentage uitkerings-trekkers neemt af (werkloosheid) of stabiliseert (arbeidsongeschiktheid) terwijl het gemiddeld feitelijk uitkeringsbedrag aanzienlijk stijgt: met 14% voor werkloosheidsuitkeringen en met 10% voor arbeidsongeschiktheidsuitkeringen. Het gemiddeld gezinsinkomen van huishoudens met een werkloosheidsuitkering daalt evenwel met 7%⁷ terwijl dat van huishoudens met een arbeidsongeschiktheidsuitkering in deze periode ongeveer stabiel bleef. De evolutie onder werklozen is opnieuw in hoofdzaak te wijten aan een profielwijziging. Anders dan in de periode 1985-1992 is er opnieuw een toename van huishoudens voor wie de uitkering de enige bron van inkomen is. In 1992 is de uitkering voor 14% van de huishoudens met werkloosheidsuitkering het enige inkomen, in 1997 is dit voor 23% van de gezinnen het geval. De daling van het percentage werklozen heeft zich m.a.w. voornamelijk gemanifesteerd onder de werklozen die over andere gezinsinkomens konden beschikken.

Deze profielwijziging ent zich op het relatieve welvaartsverlies van de minima. Het resultaat is een groeiend verschil tussen het beschikbaar (gestandaardiseerd) gezinsinkomen voor gezinnen met een vervangingsinkomen en dat van gezinnen met een arbeidsinkomen. Tussen 1992 en 1997 was volgens onze gegevens zelfs sprake van een daling van de gemiddelde levensstandaard voor gezinnen met een werkloosheidsuitkering (met 2,5% voor de samenwonende werklozen en met 4% voor gezinshoofden en alleenstaanden). De huishoudens met een pensioeninkomen zagen in deze periode hun gemiddelde levensstandaard toenemen met 3 à 4%, dit is ongeveer de welvaartsgroei die ook opgetekend wordt voor gezinnen zonder vervangingsinkomen.

⁶ Dezelfde vaststelling geldt indien de evolutie van het gestandaardiseerd inkomen (het gezinsinkomen gecorrigeerd voor gezinsgrootte) wordt nagegaan.

⁷ Idem.

Tabel 24. Niveau en aantal individuele sociale zekerheidsuitkeringen en arbeidsinkomens, 1985-1997 (in prijzen van 1997).

	<i>Gemiddeld bedrag</i>			<i>Evolutie in %</i>			<i>% individuen met inkomen</i>		
	<i>1985</i>	<i>1992</i>	<i>1997</i>	<i>% evolutie 1985- 1992</i>	<i>% evolutie 1992- 1997</i>	<i>% evolutie 1985- 1997</i>	<i>1985</i>	<i>1992</i>	<i>1997</i>
	Pensioenen	30734	33184	34573	+8,0**	+4,2**	+12,5**	15,3	15,7
Werkloosheidsuitkering	19763	16903	19206	-14,5**	+13,6**	-2,8*	4,4	6,4	5,5
Arbeidsongeschiktheidsuitkering	22741	21116	23330	-7,1	+10,5*	+2,6	2,5	3,3	3,4
Arbeidsinkomen	46876	49412	50599	+5,4**	+2,4*	+8,0**	34,3	38,1	37,9

Noot: * p<.05

** p<.01

Bron: CSB-enquêtes.

Tabel 25. Gemiddelde gestandaardiseerde gezinsinkomens (in prijzen van 1997) van huishoudens met en zonder vervangingsinkomen, 1985-1997.

	<i>Gemiddeld bedrag</i>			<i>Evolutie in %</i>		
	<i>1985</i>	<i>1992</i>	<i>1997</i>	<i>% evolutie 1985-1992</i>	<i>% evolutie 1992-1997</i>	<i>% evolutie 1985-1997</i>
Alle huishoudens	39714	45970	47241	+15,8**	+2,8*	+19,0**
Huishoudens zonder vervangingsinkomen	45035	52527	54743	+16,6**	+4,2**	+21,6**
Huishoudens met pensioen	34727	40251	41969	+15,9**	+4,3**	+20,9**
Huishoudens met uitsluitend pensioen	30352	33982	35056	+12,0**	+3,2	+15,5**
Huishoudens met werkloosheidsuitkering	33137	39844	38855	+20,2**	-2,5	+17,3**
Huishoudens met uitsluitend werkloosheidsuitkering	21724	24486	23487	+12,7**	-4,1	+8,1*
Huishoudens met arbeidsongeschiktheidsuitkering	38970	42507	42379	+9,1*	-.03	+8,7*

Noot: * p<.05

** p<.01

Bron: CSB-enquêtes.

4. Samenvatting en besluiten

Uitgaande van een hele waaier van indicatoren van algemene welvaartsontwikkeling mogen we besluiten dat sedert het midden van de 80'er jaren alle wettelijke minima in het werknemersstelsel een significante achterstand hebben opgelopen op de algemene welvaartsstijging. De intensiteit van deze achterstand is afhankelijk van de gebruikte welvaartsindicator. Bij gebruik van het NI/hoofd overschrijdt de relatieve daling sinds 1985 20%, bij gebruik van het gemiddeld RSZ-loon per voltijds equivalent situeert de relatieve achterstand zich (tot 1999) rond de 10%. Sedert midden jaren '90 is de daling voor pensioenen minder sterk dan voor de andere uitkeringen.

Ook in termen van het netto beschikbaar gezinsinkomen (d.w.z. rekening houdend met de fiscale en parafiscale lasten en met bijkomende sociale voordelen en andere inkomens) blijft de welvaart van gezinnen met een sociaal minimum achter op de welvaartsontwikkeling in de rest van de samenleving. De mate waarin de netto gezinsinkomens van uitkeringstrekkers achterblijven op het BI/hoofd, situeert zich tussen 1989 en 2000 voor alle uitkeringen (uitgezonderd eenoudergezinnen met een bijstandsuitkering) in de grootte orde van 10% à 15%. Op basis van het gemiddeld RSZ-loon per voltijds equivalent bedraagt de achterstand voor de meeste gezinstypes 8% à 10%.

De welvaartsontwikkeling van de minima in het zelfstandigenstelsel, nagegaan aan de hand van dezelfde set indicatoren, laat een enigszins ander beeld zien. Met uitzondering van de minimum arbeidsongeschiktheidsuitkeringen wordt de welvaartsontwikkeling van de minima immers gekenmerkt door een globaal stijgend patroon. In tegenstelling tot het werknemersstelsel vindt er in de 80'er en 90'er jaren een verdere stijging plaats van de minimumbedragen in de pensioenen en invaliditeit. De minimumbedragen in de arbeidsongeschiktheid dalen wel continu sedert 1985. Vanaf de tweede helft van de jaren '90 stagneert het welvaartspeil van de pensioenen en invaliditeitsuitkeringen evenwel. Sommige indicatoren laten in deze periode zelfs een lichte achterstand op de algemene welvaartsontwikkeling zien.

Bij het gebruik van een strenge armoedelijijn die bepaald wordt aan de hand van een korf van minimaal noodzakelijke goederen en diensten (de zogenaamde 'budgetnorm') blijken zowel de sociale minima (met inbegrip van verhoogde kinderbijslagen) in het werknemersstelsel en de bijstand als deze in de zelfstandigenregeling tekort te schieten. Dit geldt vooral voor gezinnen die naast de uitkering geen andere middelen van bestaan hebben. Enkel de pensioenen in het werknemersstelsel bereiken een niveau dat hoger is dan de budgetnorm. Een eenoudergezin met een minimum werkloosheidsuitkering wordt bij huur in de sociale sector geconfronteerd met een armoedekloof van 15% en een koppel met twee kinderen die van het bestaansminimum leven met een tekort van 34%. De tekorten van de minima bij primaire arbeidsongeschiktheid voor zelfstandigen bedragen minimaal 40%. De minimuminvaliditeitsuitkering voor zelfstandigen schieten 3 tot 13% tekort.

Tijdens de jaren '90 heeft het afgenomen welvaartsniveau van de uitkeringen zich geënt op een profielwijziging van de uitkeringstrekkers. Vooral onder werklozen neemt het aandeel gezinnen waarvoor het vervangingsinkomen de enige bron van inkomen is toe. Mede door de ontwikkeling van de uitkeringsniveaus groeide daardoor de kloof tussen de gemiddelde

levensstandaard van gezinnen met en zonder een vervangingsinkomen en is er sprake van een significante stijging van de armoede onder gezinnen op actieve leeftijd met een vervangingsinkomen.

De ontoereikendheid van de meeste sociale minima en de opgelopen achterstand ten opzichte van de algemene welvaartsstijging leiden tot het besluit dat het wenselijk ware om een mechanisme tot stand te brengen van periodieke aanpassingen van de minima aan de levensstandaard. Om de koppeling aan de welvaartsevolutie mogelijk te maken zijn verschillende welvaartsindicatoren denkbaar. In deze studie gebruikten we het Nationaal Inkomen per hoofd, het Netto Beschikbaar Inkomen per hoofd, de gemiddelde arbeiderslonen, de gemiddelde brutolonen per voltijdse equivalenten en het gemiddeld gestandaardiseerd gezinsinkomen zoals dat gemeten wordt in steekproefonderzoek. Deze laatste indicator is theoretisch de beste omdat ze het nauwst aansluit bij de veranderingen in de sociale realiteit. Maar steekproefonderzoeken waarin netto gezinsinkomens op een in de tijd vergelijkbare wijze worden gemeten worden in België op onregelmatige tijdstippen gehouden (de laatste dateert van 1997). Bovendien moeten survey-gegevens steeds met grote voorzichtigheid gebruikt worden: de resultaten zijn onderhevig aan steekproeffluctuaties en allerhande mogelijke meetfouten. Daarom verdient het aanbeveling om voor de koppeling van de minima aan de welvaartsevolutie een loonindicator te gebruiken (bijvoorbeeld de gemiddelde lonen per voltijdse equivalenten, maar varianten zijn mogelijk). Deze indicator kan afgeleid worden uit ambtelijke statistieken en wordt principieel verantwoord doordat de uitkeringen gefinancierd worden door bijdragen op de lonen. Voor de periode 1976-1997 sluit deze indicator ook het nauwst aan bij de welvaartsstijging zoals gemeten wordt in steekproefonderzoek.

Uitgaande van een loonindicator moet dan een formule van welvaartsaanpassing worden uitgewerkt. Deze formule moet flexibel zijn: ze zal immers niet het lineaire, automatische en universeel geldende karakter kunnen hebben van de koppeling aan de prijsevolutie. Er zal rekening moeten worden gehouden met veranderingen in de fiscale en parafiscale behandeling van uitkeringen en van arbeidsinkomens. Ook de eventuele cumulatie met andere sociale voordelen (bv. verhoogde kinderbijslagen) moet in de formule meegenomen worden.

De grootste hindernis bij de uitwerking van een formule van welvaartskoppeling is echter gelegen in het probleem van de zogenaamde afhankelijkheidsvallen, de situatie waarbij voor (minimum-)uitkeringstrekkers de overgang naar laagbetaald werk niet (voldoende) lonend is (zie De Lathouwer en Bogaerts, 2001). Deze situatie wordt veroorzaakt door de markteconomische ontwaarding van laagproductieve arbeid. Mede hierdoor blijven de statutaire minimumlonen achter bij de gemiddelde loonontwikkeling. Zo daalden in België de bruto-minimumlonen van 62% van het gemiddeld loon per voltijds equivalent in 1986 naar 53% in 1999.

Tabel 26. Bruto-minimumloon in % van de gemiddelde bruto-lonen per voltijds equivalent, België 1975-1999.

	1975	1980	1985	1990	1995	1999
Gewaarborgd minimumloon	55	51	61	58	55	53

Bron: Centrum voor Sociaal Beleid.

In deze situatie leidt een aanpassing van de sociale minima aan de ontwikkeling van de gemiddelde lonen tot een afnemend verschil tussen sociale minima en minimumlonen en derhalve tot een vergroting van het probleem van de afhankelijkheidsvallen.

Hier stoten we op de interne contradictie van de actieve welvaartsstaat. In het recente verleden concentreerde het beleid zich op fiscale en parafiscale lastenverminderingen en op directe subsidiëring van laagbetaalde arbeid om deze arbeid financieel aantrekkelijk te maken (zie De Lathouwer en Bogaerts, 2001). Wegens de (groeïende) armoedekloof van de sociale minima én omdat het probleem van de afhankelijkheidsvallen zich uitgerekend situeert bij de uitkeringscategorieën waar de ontoereikendheid van de sociale minima het grootst is (eenverdieners en eenoudergezinnen) kon de strijd tegen de werkloosheidsvallen immers bezwaarlijk gevoerd worden door het reëel verlagen van de sociale minima. Hiermee werd echter slechts ogenschijnlijk de trade-off tussen welvaartsvaste minimumbescherming en strijd tegen afhankelijkheidsvallen afgewend. De omvang (en kostprijs) van de nodige directe en/of indirecte subsidiëring van laagproductieve arbeid is immers recht evenredig met de hoogte van de minima. Een scenario waarbij én de minima worden verhoogd én de laagbetaalde arbeid gesubsidieerd veronderstelt m.a.w. een budgettaire meeruitgave, d.w.z. een grotere herverdeling. Dit is de prijs om in een context van ontwaarding van laagproductieve arbeid een behoorlijke en welvaartsvaste minimumbescherming te (blijven) bieden aan werkenden én niet (meer) werkenden aan de onderkant.

BIBLIOGRAFIE

- Bradshaw, J., Lynes T. (1995), *Benefit Uprating Policy and Living Standards*. York: Social Policy Research Unit.
- Cantillon, B., Andries, M. (1995), 'De dualiseringstheorie hertoetst. Inkomens, koopkracht en welvaart van uitkeringstrekkers in de periode 1985-1992', *De Gids op Maatschappelijk Gebied*, jrg. 86, 6-7, p. 523-544.
- Cantillon, B., De Lathouwer, L., Marx, I., Van Dam, R., Van den Bosch, K. (1999), 'Sociale indicatoren 1976-1997', *Belgisch Tijdschrift voor Sociale Zekerheid*, jrg.41, 4, p.747-800.
- De Lathouwer, L., Bogaerts, K. (2001), *Financiële incentieven en laagbetaald werk. De impact van hervormingen in de sociale zekerheid en de fiscaliteit op de werkloosheidsval in België*, Berichten/UFSIA, Antwerpen: Centrum voor Sociaal Beleid, november, 73 p.
- Nationale Rekeningen 1998.
- Van den Bosch, K. (1997), *Wat heeft een gezin nodig om rond te komen? Budgetnormen voor drie type-gezinnen*, Berichten/UFSIA, Antwerpen: Centrum voor Sociaal Beleid, 28p.

BIJLAGEN. Volledige tijdreeksen

1. Werknemersregeling en bijstand pagina 28-47
2. Zelfstandigenregeling pagina 48-54

1. Werknemersregeling en bijstand

Tabel A. Evolutie van de minimumuitkeringen uitgedrukt in prijzen van 2001, België 1970-2001.

	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
Pensioenen																
gezinsspensioen	21526	22498	24467	26209	27316	29492	29832	30146	32123	34867	35440	35643	34788	35676	35598	34623
alleenstaandenpensioen	17220	17998	19571	20969	21855	23601	23873	24125	25707	27903	28360	28523	27839	28549	28487	27707
overlevingspensioen	17206	17998	19571	20969	21352	23051	23313	23560	25122	26026	27427	28044	27371	28069	28009	27242
Invalideit																
gezinshoofden	21480	22456	25311	26199	27280	29482	29841	30155	32127	34846	35453	35661	34784	35674	35619	34612
alleenstaanden	17266	18024	20268	20959	21855	23572	23861	24100	25713	27899	28382	28529	27836	28540	28495	27711
samenwonenden	17266	18024	20268	20959	21855	23572	23861	24100	25713	27899	28382	28529	27836	28540	28495	27711
Werkloosheid																
min gezinshoofd	20709	20585	22323	22182	25188	29413	29778	30096	31171	30430	30301	30453	32410	31947	31887	31017
min alleenstaande	19039	18911	20548	20348	20228	22610	22916	23160	23969	23428	23282	23414	23132	22848	22804	22176
min samenwonende	19039	18911	20548	20348	20228	22610	22916	23160	23969	23428	23282	23414	18514	18278	18243	14520
Bestaansminimum																
koppels	16619	18019	22542	22009	20518	20518	18019	20518	22542	22009	24032	24169	23590	24191	25347	26162
alleenstaanden	12111	13096	16230	15847	14851	14851	13096	14851	16230	15847	17303	17401	16984	17420	18249	18836
eenouders	12111	13096	16230	15847	14851	14851	13096	14851	16230	15847	17303	17401	16984	17420	18249	18836
samenwonende	8309	9010	11271	11005	10259	10259	9010	10259	11271	11005	12016	12085	11795	12096	12674	13082
Gewaarborgd Minimumloon																
gewaarborgd minimumloon	40969	41440	41880	42378	42156	42398	44519	45654	45558	44310						
Verhoogd op 21,5 en 6mnd																
Verhoogd op 22j 12mnd																

Vervolg van tabel A

	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Pensioenen																
gezinspensioen	35562	35017	34615	34929	35116	35398	36646	36377	36244	36828	36795	36931	37312	36900	36703	38107
alleenstaandpensioen	28458	28022	27700	27952	28101	28326	29325	29110	29003	29471	29444	29553	29858	29528	29371	30496
overlevingspensioen	27980	27551	27235	27482	27629	27851	28833	28621	28516	28976	28950	29057	29357	29032	28877	29998
Invalideit																
gezinshoofden	35553	35009	34607	34938	35101	36111	36663	36397	36280	36873	36128	36269	36637	36232	36045	36166
alleenstaanden	28457	28021	27699	27937	28107	28895	29343	29123	29030	29499	28902	29020	29320	28997	28857	28938
samenwonenden	28457	24527	25558	25793	25419	26134	26556	26351	26264	26400	25866	25977	26251	25961	25818	25896
Werkloosheid																
min gezinshoofd	31863	31375	31015	30081	30244	31154	32283	32045	31941	32483	31826	31953	32280	31923	31130	32682
min alleenstaande	22779	22431	22173	21506	21631	22275	23094	22923	22857	23243	22773	22879	23100	22845	22277	24752
min samenwonende	14335	14115	13953	13533	13600	13710	13906	13831	13772	13831	13551	13611	13756	13604	13530	13572
Bestaansminimum																
koppels	27408	27528	27756	28008	28168	28962	29205	29202	29106	29584	28985	29092	29392	29068	28911	29015
alleenstaanden	20145	20646	20817	21006	21127	21722	22064	21901	21821	22187	21738	21818	22043	21800	21684	21761
eenouders	20145	20646	22205	23807	25352	27514	29205	29202	29106	29584	28985	29092	29392	29068	28911	29015
samenwonende	13704	13764	13878	14004	14085	14481	14709	14602	14547	14791	14492	14545	14695	14533	14456	14507
Gewaarborgd Minimumloon																
gewaarborgd minimumloon	45511	44814	44300	44747	44121	44474	45775	45908	45740	45978	45950	45214	45681	45176	44933	45095
Verhoogd op 21,5 en 6mnd						44474	47051	47174	47001	47245	47217	46461	46940	46422	46172	46338
Verhoogd op 22j 12mnd								47174	47560	47808	47779	47014	47499	46974	46722	46890

Tabel B. Evolutie van de minimumuitkeringen in proportie van het NI/hoofd, België 1970-2000

	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
Pensioenen																
gezinspensioen	0,616	0,614	0,623	0,624	0,629	0,689	0,669	0,676	0,702	0,748	0,747	0,779	0,773	0,808	0,792	0,756
alleenstaandpensioen	0,493	0,491	0,498	0,499	0,503	0,552	0,535	0,541	0,562	0,599	0,598	0,624	0,618	0,647	0,633	0,605
overlevingspensioen	0,492	0,491	0,498	0,499	0,492	0,539	0,523	0,528	0,549	0,558	0,578	0,613	0,608	0,636	0,623	0,595
Invaliditeit																
gezinshoofden	0,615	0,613	0,644	0,623	0,628	0,689	0,669	0,676	0,702	0,748	0,748	0,780	0,773	0,808	0,792	0,756
alleenstaanden	0,494	0,492	0,516	0,499	0,503	0,551	0,535	0,540	0,562	0,599	0,598	0,624	0,618	0,647	0,634	0,605
samenwonenden	0,494	0,492	0,516	0,499	0,503	0,551	0,535	0,540	0,562	0,599	0,598	0,624	0,618	0,647	0,634	0,605
Werkloosheid																
min gezinshoofd	0,593	0,562	0,568	0,528	0,580	0,688	0,668	0,675	0,681	0,653	0,639	0,666	0,720	0,724	0,709	0,677
min alleenstaande	0,545	0,516	0,523	0,484	0,466	0,529	0,514	0,519	0,524	0,503	0,491	0,512	0,514	0,518	0,507	0,484
min samenwonende	0,545	0,516	0,523	0,484	0,466	0,529	0,514	0,519	0,524	0,503	0,491	0,512	0,411	0,414	0,406	0,317
Bestaansminimum																
koppels						0,389	0,404	0,460	0,493	0,472	0,507	0,528	0,52	0,548	0,564	0,571
alleenstaanden						0,283	0,294	0,333	0,355	0,340	0,365	0,380	0,38	0,395	0,406	0,411
eenouders						0,283	0,294	0,333	0,355	0,340	0,365	0,380	0,38	0,395	0,406	0,411
samenwonende						0,194	0,202	0,230	0,246	0,236	0,253	0,264	0,26	0,274	0,282	0,286
Gewaarborgd Minimumloon																
gewaarborgd minimumloon						0,958	0,929	0,939	0,948	0,909	0,889	0,927	0,989	1,035	1,013	0,967
Verhoogd op 21,5 en 6mnd																
Verhoogd op 22j 12mnd																

Vervolg van tabel B

	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	*1995	1996	1997	1998	1999	2000
Pensioenen															
gezinspensioen	0,743	0,716	0,674	0,651	0,643	0,634	0,647	0,640	0,626	0,570	0,571	0,561	0,553	0,535	0,517
alleenstaandpensioen	0,594	0,573	0,540	0,521	0,514	0,507	0,518	0,512	0,501	0,456	0,457	0,449	0,443	0,428	0,414
overlevingspensioen	0,584	0,564	0,531	0,513	0,506	0,499	0,509	0,503	0,493	0,448	0,450	0,442	0,435	0,421	0,407
Invalideit															
gezinshoofden	0,742	0,716	0,674	0,652	0,642	0,647	0,647	0,640	0,627	0,571	0,561	0,551	0,543	0,525	0,508
alleenstaanden	0,594	0,573	0,540	0,521	0,514	0,517	0,518	0,512	0,501	0,457	0,449	0,441	0,435	0,420	0,407
samenwonenden	0,594	0,502	0,498	0,481	0,465	0,468	0,469	0,463	0,454	0,409	0,402	0,395	0,389	0,376	0,364
Werkloosheid															
min gezinshoofd	0,665	0,642	0,604	0,561	0,553	0,558	0,570	0,564	0,552	0,503	0,494	0,486	0,479	0,463	0,439
min alleenstaande	0,476	0,459	0,432	0,401	0,396	0,399	0,408	0,403	0,395	0,360	0,354	0,348	0,342	0,331	0,314
min samenwonende	0,299	0,289	0,272	0,252	0,249	0,245	0,245	0,243	0,238	0,214	0,210	0,207	0,204	0,197	0,191
Bestaansminimum															
koppels	0,572	0,563	0,541	0,522	0,515	0,519	0,515	0,514	0,503	0,458	0,450	0,442	0,436	0,421	0,408
alleenstaanden	0,421	0,422	0,406	0,392	0,387	0,389	0,389	0,385	0,377	0,343	0,338	0,332	0,327	0,316	0,306
eenouders	0,421	0,422	0,433	0,444	0,464	0,493	0,515	0,514	0,503	0,458	0,450	0,442	0,436	0,421	0,408
samenwonende	0,286	0,282	0,270	0,261	0,258	0,259	0,260	0,257	0,251	0,229	0,225	0,221	0,218	0,211	0,204
Gewaarborgd Minimumloon															
gewaarborgd minimumloon	0,950	0,917	0,863	0,835	0,807	0,796	0,808	0,807	0,790	0,712	0,713	0,687	0,677	0,655	0,633
Verhoogd op 21,5 en 6mnd						0,796	0,830	0,830	0,812	0,731	0,733	0,706	0,696	0,673	0,651
Verhoogd op 22j 12mnd								0,830	0,822	0,740	0,742	0,715	0,704	0,681	0,659

Noot: * Vanaf 1995 gemeten in ERS95, daarvoor in ERS79.

Tabel C. Evolutie van de minimumuitkeringen in proportie van het NBI/hoofd, België 1970-2000.

	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
Pensioenen																
gezinspensioen	0,691	0,688	0,703	0,713	0,717	0,777	0,743	0,754	0,786	0,835	0,816	0,817	0,823	0,849	0,852	0,824
alleenstaandpensioen	0,553	0,550	0,562	0,571	0,574	0,622	0,595	0,604	0,629	0,668	0,653	0,654	0,659	0,679	0,681	0,660
overlevingspensioen	0,553	0,550	0,562	0,571	0,561	0,607	0,581	0,589	0,614	0,623	0,631	0,643	0,648	0,668	0,670	0,649
Invaliditeit																
gezinshoofden	0,690	0,687	0,727	0,713	0,716	0,777	0,744	0,754	0,786	0,835	0,816	0,817	0,823	0,849	0,852	0,824
alleenstaanden	0,555	0,551	0,582	0,570	0,574	0,621	0,595	0,603	0,629	0,668	0,653	0,654	0,659	0,679	0,682	0,660
samenwonenden	0,555	0,551	0,582	0,570	0,574	0,621	0,595	0,603	0,629	0,668	0,653	0,654	0,659	0,679	0,682	0,660
Werkloosheid																
min gezinshoofd	0,665	0,629	0,641	0,604	0,661	0,775	0,742	0,753	0,762	0,729	0,698	0,698	0,767	0,760	0,763	0,739
min alleenstaande	0,612	0,578	0,590	0,554	0,531	0,596	0,571	0,579	0,586	0,561	0,536	0,537	0,547	0,543	0,545	0,528
min samenwonende	0,612	0,578	0,590	0,554	0,531	0,596	0,571	0,579	0,586	0,561	0,536	0,537	0,438	0,435	0,436	0,346
Bestaansminimum																
koppels						0,438	0,449	0,513	0,551	0,527	0,553	0,554	0,558	0,575	0,606	0,623
alleenstaanden						0,319	0,326	0,372	0,397	0,380	0,398	0,399	0,402	0,414	0,437	0,448
eenouders						0,319	0,326	0,372	0,397	0,380	0,398	0,399	0,402	0,414	0,437	0,448
samenwonende						0,219	0,224	0,257	0,276	0,264	0,277	0,277	0,279	0,288	0,303	0,311
Gewaarborgd Minimumloon																
gewaarborgd minimumloon						1,079	1,033	1,048	1,061	1,015	0,971	0,972	1,053	1,086	1,090	1,055
Verhoogd op 21,5 en 6mnd																
Verhoogd op 22j 12mnd																

Vervolg van tabel C

	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	*1995	1996	1997	1998	1999	2000
Pensioenen																
gezinspensioen	0,824	0,815	0,790	0,749	0,716	0,699	0,673	0,677	0,670	0,674	0,815	0,819	0,823	0,809	0,786	0,765
alleenstaandpensioen	0,660	0,652	0,633	0,599	0,573	0,560	0,539	0,542	0,536	0,540	0,652	0,655	0,659	0,648	0,629	0,612
overlevingspensioen	0,649	0,641	0,622	0,589	0,563	0,550	0,530	0,532	0,527	0,530	0,641	0,644	0,648	0,637	0,619	0,602
Invalideit																
					□ □											
gezinshoofden	0,824	0,815	0,790	0,749	0,716	0,699	0,687	0,677	0,671	0,675	0,816	0,804	0,808	0,795	0,772	0,751
alleenstaanden	0,660	0,652	0,633	0,599	0,573	0,560	0,550	0,542	0,537	0,540	0,653	0,643	0,647	0,636	0,618	0,601
samenwonenden	0,660	0,652	0,554	0,553	0,529	0,506	0,497	0,490	0,486	0,489	0,584	0,576	0,579	0,569	0,553	0,538
Werkloosheid																
min gezinshoofd	0,739	0,730	0,708	0,671	0,617	0,602	0,593	0,596	0,590	0,594	0,719	0,708	0,712	0,700	0,680	0,649
min alleenstaande	0,528	0,522	0,506	0,480	0,441	0,431	0,424	0,427	0,422	0,425	0,514	0,507	0,510	0,501	0,487	0,464
min samenwonende	0,346	0,329	0,319	0,302	0,277	0,271	0,261	0,257	0,255	0,256	0,306	0,302	0,303	0,298	0,290	0,282
Bestaansminimum																
koppels	0,623	0,628	0,621	0,600	0,574	0,561	0,551	0,539	0,538	0,541	0,654	0,645	0,648	0,638	0,619	0,602
alleenstaanden	0,448	0,462	0,466	0,450	0,431	0,421	0,413	0,407	0,404	0,406	0,491	0,484	0,486	0,478	0,465	0,452
eenouders	0,448	0,462	0,466	0,480	0,488	0,505	0,523	0,539	0,538	0,541	0,654	0,645	0,648	0,638	0,619	0,602
samenwonende	0,311	0,314	0,311	0,300	0,287	0,280	0,276	0,272	0,269	0,271	0,327	0,323	0,324	0,319	0,310	0,301
Gewaarborgd Minimumloon																
gewaarborgd minimumloon	1,055	1,043	1,012	0,958	0,917	0,879	0,846	0,845	0,846	0,851	1,017	1,023	1,008	0,991	0,963	0,936
Verhoogd op 21,5 en 6mnd							0,846	0,869	0,869	0,874	1,045	1,051	1,035	1,018	0,989	0,962
Verhoogd op 22j 12mnd									0,869	0,885	1,058	1,064	1,048	1,030	1,001	0,974

Noot: * Vanaf 1995 gemeten in ERS95, daarvoor in ERS79.

Tabel D. Evolutie van de minimumuitkeringen in proportie van het gemiddelde arbeidersloon, België 1970-1998.

	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984
Pensioenen															
gezinspensioen	0,430	0,422	0,428	0,436	0,422	0,483	0,456	0,469	0,483	0,503	0,533	0,517	0,534	0,564	0,559
alleenstaandpensioen	0,344	0,337	0,342	0,349	0,337	0,386	0,365	0,375	0,387	0,403	0,426	0,414	0,427	0,451	0,447
overlevingspensioen	0,344	0,337	0,342	0,349	0,330	0,377	0,357	0,367	0,378	0,376	0,412	0,407	0,420	0,444	0,440
Invaliditeit															
gezinshoofden	0,430	0,421	0,443	0,436	0,421	0,483	0,457	0,469	0,483	0,503	0,533	0,517	0,534	0,564	0,559
alleenstaanden	0,345	0,338	0,354	0,349	0,337	0,386	0,365	0,375	0,387	0,403	0,427	0,414	0,427	0,451	0,447
samenwonenden	0,345	0,338	0,354	0,349	0,337	0,386	0,365	0,375	0,387	0,403	0,427	0,414	0,427	0,451	0,447
Werkloosheid															
min gezinshoofd	0,414	0,386	0,390	0,369	0,389	0,482	0,456	0,468	0,469	0,439	0,455	0,442	0,498	0,505	0,501
min alleenstaande	0,381	0,354	0,359	0,339	0,312	0,370	0,351	0,360	0,361	0,338	0,350	0,340	0,355	0,361	0,358
min samenwonende	0,381	0,354	0,359	0,339	0,312	0,370	0,351	0,360	0,361	0,338	0,350	0,340	0,284	0,289	0,286
Bestaansminimum															
koppels						0,272	0,276	0,319	0,339	0,318	0,361	0,351	0,362	0,383	0,398
alleenstaanden						0,198	0,200	0,231	0,244	0,229	0,260	0,252	0,261	0,275	0,286
eenouders						0,198	0,200	0,231	0,244	0,229	0,260	0,252	0,261	0,275	0,286
samenwonende						0,136	0,138	0,159	0,169	0,159	0,180	0,175	0,181	0,191	0,199
Gewaarborgd Minimumloon															
gewaarborgd minimumloon						0,671	0,634	0,652	0,653	0,612	0,634	0,615	0,684	0,722	0,715
Verhoogd op 21,5 en 6mnd															
Verhoogd op 22j 12mnd															

Vervolg van tabel D

	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Pensioenen														
gezinspensioen	0,555	0,571	0,555	0,531	0,517	0,518	0,517	0,535	0,524	0,503	0,537	0,532	0,528	0,526
alleenstaandpensioen	0,444	0,457	0,444	0,425	0,414	0,414	0,414	0,428	0,419	0,402	0,430	0,425	0,422	0,421
overlevingspensioen	0,436	0,449	0,437	0,418	0,407	0,407	0,407	0,421	0,412	0,395	0,423	0,418	0,415	0,414
Invalideit														
gezinshoofden	0,554	0,571	0,555	0,531	0,517	0,517	0,528	0,535	0,524	0,503	0,538	0,522	0,518	0,517
alleenstaanden	0,444	0,457	0,444	0,425	0,414	0,414	0,422	0,428	0,419	0,403	0,430	0,418	0,415	0,413
samenwonenden	0,444	0,457	0,389	0,392	0,382	0,375	0,382	0,387	0,379	0,364	0,385	0,374	0,371	0,370
Werkloosheid														
min gezinshoofd	0,497	0,512	0,498	0,476	0,445	0,446	0,455	0,471	0,461	0,443	0,474	0,460	0,457	0,455
min alleenstaande	0,355	0,366	0,356	0,340	0,318	0,319	0,325	0,337	0,330	0,317	0,339	0,329	0,327	0,326
min samenwonende	0,232	0,230	0,224	0,214	0,200	0,200	0,200	0,203	0,199	0,191	0,201	0,196	0,194	0,194
Bestaansminimum														
koppels	0,419	0,440	0,436	0,426	0,415	0,415	0,423	0,426	0,421	0,404	0,431	0,419	0,416	0,414
alleenstaanden	0,302	0,323	0,327	0,319	0,311	0,311	0,317	0,322	0,315	0,302	0,323	0,314	0,312	0,311
eenouders	0,302	0,323	0,327	0,341	0,352	0,374	0,402	0,426	0,421	0,404	0,431	0,419	0,416	0,414
samenwonende	0,209	0,220	0,218	0,213	0,207	0,207	0,211	0,214	0,210	0,202	0,215	0,209	0,208	0,207
Gewaarborgd Minimumloon														
gewaarborgd minimumloon	0,710	0,731	0,711	0,680	0,663	0,650	0,650	0,668	0,661	0,635	0,671	0,664	0,646	0,644
Verhoogd op 21,5 en 6mnd							0,650	0,687	0,680	0,652	0,689	0,683	0,664	0,662
Verhoogd op 22j 12mnd									0,680	0,660	0,697	0,691	0,672	0,670

Tabel E. Evolutie van de minimumuitkeringen in proportie van de loonmassa in VTE, België 1970-1999.

	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
Pensioenen													
gezinspensioen	0,401	0,392	0,397	0,392	0,384	0,400	0,426	0,429	0,427	0,423	0,464	0,475	0,474
alleenstaandpensioen	0,321	0,313	0,318	0,314	0,307	0,320	0,341	0,343	0,342	0,338	0,371	0,380	0,379
overlevingspensioen	0,321	0,306	0,311	0,306	0,300	0,313	0,318	0,332	0,336	0,332	0,365	0,373	0,373
Invaliditeit													
gezinshoofden	0,401	0,391	0,397	0,392	0,384	0,400	0,426	0,429	0,428	0,422	0,464	0,475	0,474
alleenstaanden	0,321	0,313	0,318	0,314	0,307	0,320	0,341	0,344	0,342	0,338	0,371	0,380	0,379
samenwonenden	0,321	0,313	0,318	0,314	0,307	0,320	0,341	0,344	0,342	0,338	0,371	0,380	0,379
Werkloosheid													
min gezinshoofd	0,340	0,361	0,396	0,391	0,383	0,388	0,372	0,367	0,365	0,394	0,415	0,425	0,425
min alleenstaande	0,312	0,290	0,305	0,301	0,295	0,298	0,286	0,282	0,281	0,281	0,297	0,304	0,304
min samenwonende	0,312	0,290	0,305	0,301	0,295	0,298	0,286	0,282	0,281	0,225	0,238	0,243	0,199
Bestaansminimum													
koppels			0,224	0,237	0,261	0,280	0,269	0,291	0,290	0,287	0,315	0,338	0,358
alleenstaanden			0,163	0,172	0,189	0,202	0,194	0,209	0,209	0,206	0,227	0,243	0,258
eenouders			0,163	0,172	0,189	0,202	0,194	0,209	0,209	0,206	0,227	0,243	0,258
samenwonende			0,112	0,118	0,131	0,140	0,135	0,145	0,145	0,143	0,157	0,169	0,179
Gewaarborgd Minimumloon													
gewaarborgd minimumloon			0,552	0,545	0,533	0,540	0,518	0,510	0,508	0,541	0,594	0,607	0,607
Verhoogd op 21,5 en 6mnd													
Verhoogd op 22j 12mnd													

Vervolg van tabel E

	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Pensioenen														
gezinspensioen	0,482	0,476	0,471	0,467	0,459	0,448	0,455	0,442	0,438	0,442	0,442	0,441	0,427	0,429
alleenstaandpensioen	0,385	0,381	0,377	0,374	0,367	0,358	0,364	0,353	0,351	0,353	0,354	0,353	0,342	0,344
overlevingspensioen	0,379	0,374	0,371	0,367	0,361	0,352	0,358	0,348	0,345	0,347	0,348	0,347	0,336	0,338
Invaliditeit														
gezinshoofden	0,482	0,476	0,471	0,467	0,459	0,457	0,455	0,442	0,439	0,442	0,434	0,433	0,420	0,422
alleenstaanden	0,385	0,381	0,377	0,373	0,367	0,365	0,364	0,354	0,351	0,354	0,347	0,347	0,336	0,338
samenwonenden	0,385	0,333	0,348	0,345	0,332	0,330	0,329	0,320	0,318	0,316	0,311	0,310	0,301	0,302
Werkloosheid														
min gezinshoofd	0,432	0,426	0,422	0,402	0,395	0,394	0,401	0,389	0,386	0,389	0,382	0,382	0,370	0,372
min alleenstaande	0,309	0,305	0,302	0,287	0,283	0,282	0,287	0,278	0,276	0,279	0,274	0,273	0,265	0,266
min samenwonende	0,194	0,192	0,190	0,181	0,178	0,173	0,173	0,168	0,167	0,166	0,163	0,163	0,158	0,158
Bestaansminimum														
koppels	0,371	0,374	0,378	0,374	0,368	0,366	0,362	0,355	0,352	0,355	0,348	0,348	0,337	0,338
alleenstaanden	0,273	0,280	0,283	0,281	0,276	0,275	0,274	0,266	0,264	0,266	0,261	0,261	0,253	0,254
eenouders	0,273	0,280	0,302	0,318	0,331	0,348	0,362	0,355	0,352	0,355	0,348	0,348	0,337	0,338
samenwonende	0,186	0,187	0,189	0,187	0,184	0,183	0,182	0,177	0,176	0,177	0,174	0,174	0,168	0,169
Gewaarborgd Minimumloon														
gewaarborgd minimumloon	0,616	0,609	0,603	0,598	0,577	0,562	0,568	0,557	0,553	0,551	0,552	0,540	0,523	0,526
Verhoogd op 21,5 en 6mnd						0,562	0,584	0,573	0,568	0,566	0,567	0,555	0,538	0,540
Verhoogd op 22j 12mnd								0,573	0,575	0,573	0,574	0,562	0,544	0,547

Tabel F. Evolutie van de minimumuitkeringen in proportie van het gemiddeld gestandaardiseerd gezinsinkomen, Vlaanderen, SEP.

	1976	1985	1988	1992	1997
Pensioenen					
gezinspensioen	0,703	0,822	0,785	0,764	0,738
alleenstaandpensioen	0,563	0,658	0,628	0,611	0,590
overlevingspensioen	0,549	0,647	0,618	0,601	0,580
Invaliditeit					
gezinshoofden	0,703	0,822	0,785	0,764	0,724
alleenstaanden	0,562	0,658	0,628	0,611	0,580
samenwonenden	0,562	0,658	0,580	0,553	0,519
Werkloosheid					
min gezinshoofd	0,702	0,736	0,703	0,673	0,638
min alleenstaande	0,540	0,526	0,503	0,481	0,457
min samenwonende	0,540	0,345	0,316	0,290	0,272
Bestaansminimum					
koppels	0,425	0,621	0,629	0,609	0,581
alleenstaanden	0,309	0,447	0,472	0,460	0,436
eenouders	0,309	0,447	0,503	0,609	0,581
samenwonende	0,212	0,311	0,315	0,307	0,290
Gewaarborgd Minimumloon					
gewaarborgd minimumloon	0,977	1,052	1,004	0,954	0,903
Verhoogd op 21,5 en 6mnd				0,980	0,928
Verhoogd op 22j 12mnd					0,939

Tabel G. Evolutie van de minimumuitkeringen in proportie van het gemiddeld gestandaardiseerd gezinsinkomen, België, SEP.

Pensioenen	1985	1988	1992	1997
gezinspensioen	0,812	0,774	0,760	0,735
alleenstaandpensioen	0,650	0,620	0,608	0,588
overlevingspensioen	0,639	0,609	0,598	0,578
Invaliditeit				
gezinshoofden	0,812	0,774	0,761	0,722
alleenstaanden	0,650	0,620	0,609	0,578
samenwonenden	0,650	0,572	0,551	0,517
Werkloosheid				
min gezinshoofd	0,727	0,694	0,670	0,636
min alleenstaande	0,520	0,496	0,479	0,455
min samenwonende	0,340	0,312	0,289	0,271
Bestaansminimum				
koppels	0,613	0,621	0,606	0,579
alleenstaanden	0,442	0,466	0,458	0,434
eenouders	0,442	0,497	0,606	0,579
samenwonende	0,307	0,310	0,305	0,290
Gewaarborgd Minimumloon				
gewaarborgd minimumloon	1,039	0,991	0,950	0,900
Verhoogd op 21,5 en 6mnd			0,976	0,925
Verhoogd op 22j 12mnd				0,936

Tabel H. Evolutie van de minimumuitkeringen in proportie van het gemiddeld gestandaardiseerd gezinsinkomen, België, ECHP.

	1993	1994	1995	1996
Pensioenen				
gezinspensioen	0,580	0,594	0,610	0,595
alleenstaandpensioen	0,464	0,475	0,488	0,476
overlevingspensioen	0,456	0,467	0,480	0,468
Invaliditeit				
gezinshoofden	0,581	0,595	0,610	0,585
alleenstaanden	0,464	0,476	0,488	0,468
samenwonenden	0,420	0,430	0,437	0,419
Werkloosheid				
min gezinshoofd	0,511	0,524	0,538	0,515
min alleenstaande	0,366	0,375	0,385	0,369
min samenwonende	0,221	0,226	0,229	0,219
Bestaansminimum				
koppels	0,466	0,477	0,490	0,469
alleenstaanden	0,349	0,358	0,367	0,352
eenouders	0,466	0,477	0,490	0,469
samenwonende	0,233	0,238	0,245	0,235
Gewaarborgd Minimumloon				
gewaarborgd minimumloon	0,732	0,750	0,761	0,744
Verhoogd op 21,5 en 6mnd	0,752	0,770	0,782	0,764
Verhoogd op 22j 12mnd	0,752	0,779	0,791	0,773

Tabel I. Evolutie van de minimumuitkeringen in proportie van de budgetnorm voor een koppel met twee kinderen (bij huur in de sociale huursector), België 1989-2001.

minimum gezinsuitkeringen	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
gezinspensioen	0,676	0,681	0,687	0,710	0,706	0,703	0,714	0,714	0,716	0,724	0,716	0,712	0,739
invaliditeit gezinshoofd	0,676	0,681	0,701	0,710	0,706	0,703	0,715	0,701	0,703	0,710	0,703	0,699	0,701
werkloosheid gezinshoofd	0,580	0,587	0,604	0,625	0,622	0,619	0,630	0,617	0,620	0,626	0,619	0,604	0,633
bestaansminimum koppels	0,542	0,546	0,562	0,566	0,567	0,564	0,574	0,562	0,564	0,570	0,564	0,561	0,563

Tabel J. Evolutie van de minimumuitkeringen in proportie van de budgetnorm voor een koppel met twee kinderen (bij huur in de private huursector), België 1989-2001.

minimum gezinsuitkeringen	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
gezinspensioen	0,572	0,576	0,581	0,600	0,597	0,594	0,604	0,603	0,606	0,612	0,605	0,602	0,625
invaliditeit gezinshoofd	0,572	0,576	0,592	0,600	0,597	0,595	0,605	0,592	0,595	0,601	0,594	0,591	0,593
werkloosheid gezinshoofd	0,490	0,496	0,511	0,529	0,526	0,524	0,533	0,522	0,524	0,529	0,523	0,510	0,535
bestaansminimum koppels	0,458	0,462	0,475	0,478	0,479	0,477	0,485	0,475	0,477	0,482	0,477	0,474	0,476

Tabel K. Evolutie van de netto gezinsinkomens uitgedrukt in prijzen van 2001, België 1989-2001.

Werkloosheid	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Alleenstaande	21533	21710	22337	23133	22993	22859	23166	22745	22792	23014	22795	23364	24752
Koppel, 1-verdiener, zktl	30119	30355	31240	32337	32143	31945	32375	31787	31832	32159	31853	31841	32682
Koppel, 1-verdiener, 2ktl	41483	41586	42707	43970	43708	43432	43885	43087	43144	43589	43174	43175	44008
Koppel, 2-verdiener, zktl	59701	58948	59273	61719	61063	60876	60404	60186	59430	59791	59568	59429	59517
Koppel, 2-verdiener, 2ktl	71734	70869	71281	73861	73235	73043	72655	72254	71039	71541	71310	71171	71237
Eenouder, 2ktl	41483	41586	42707	43970	43708	43432	43885	43087	43144	43589	43174	43175	44008
Bijstand													
Alleenstaande	21032	21204	21781	22100	21968	21823	22113	21711	21735	21961	21752	21761	21761
Koppel, 1-verdiener, zktl	28043	28271	29041	29466	29292	29109	29486	28949	28981	29282	29004	29014	29015
Koppel, 1-verdiener, 2ktl	39407	39503	40508	40887	40857	40597	40995	40249	40294	40712	40324	40338	40341
Eenouder, 2ktl	35200	36676	39056	40887	40857	40597	40995	40249	40294	40712	40324	40338	40341
Pensioenen													
Alleenstaande man	29689	29849	30090	31083	30855	30743	31221	31194	31276	31599	31249	31084	32096
Alleenstaande vrouw	29689	29849	30090	31083	30855	30743	31221	31194	31276	31599	31249	31084	32096
Ongehuwd koppel, vrouw geen eigen pensioenrechten	29689	29849	30090	31083	30855	30743	31221	31194	31276	31599	31249	31084	32096
Ongehuwd koppel, partners beide pensioenrechten	59378	59698	60179	62166	61709	61485	62441	62388	62552	63199	62499	62168	64192
Gehuwd koppel, vrouw geen eigen pensioenrechten	37101	37300	37601	38843	38558	38417	39015	38981	39084	39488	39051	38844	40107
Gehuwd koppel, partners hebben eigen pensioenrechten	57390	57601	58035	59461	59063	58708	59117	58605	58423	58711	58299	57774	

Tabel L. Evolutie van de netto gezinsinkomens uitgedrukt in proportie van het NBI/hoofd, België 1989-2000.

Werkloosheid	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995*	1996	1997	1998	1999	2000
Alleenstaande	0,441	0,431	0,424	0,426	0,422	0,425	0,514	0,507	0,510	0,501	0,487	0,485
Koppel, 1-verdiener, zktl	0,617	0,602	0,593	0,596	0,590	0,594	0,719	0,708	0,712	0,700	0,680	0,661
Koppel, 1-verdiener, 2ktl	0,849	0,825	0,810	0,811	0,803	0,808	0,974	0,960	0,965	0,949	0,922	0,896
Koppel, 2-verdiener, zktl	1,222	1,169	1,125	1,138	1,122	1,132	1,341	1,341	1,329	1,302	1,272	1,234
Koppel, 2-verdiener, 2ktl	1,469	1,406	1,353	1,362	1,345	1,359	1,613	1,610	1,589	1,558	1,523	1,478
Eenouder, 2ktl	0,849	0,825	0,810	0,811	0,803	0,808	0,974	0,960	0,965	0,949	0,922	0,896
Bijstand												
Alleenstaande	0,431	0,421	0,413	0,407	0,404	0,406	0,491	0,484	0,486	0,478	0,465	0,452
Koppel, 1-verdiener, zktl	0,574	0,561	0,551	0,543	0,538	0,541	0,654	0,645	0,648	0,638	0,619	0,602
Koppel, 1-verdiener, 2ktl	0,807	0,784	0,769	0,754	0,751	0,755	0,910	0,897	0,901	0,886	0,861	0,838
Eenouder, 2ktl	0,721	0,728	0,741	0,754	0,751	0,755	0,910	0,897	0,901	0,886	0,861	0,838
Pensioenen												
Alleenstaande man	0,61	0,59	0,57	0,57	0,57	0,57	0,69	0,69	0,69	0,68	0,66	0,65
Alleenstaande vrouw	0,61	0,59	0,57	0,57	0,57	0,57	0,69	0,69	0,69	0,68	0,66	0,65
Ongehuwd koppel, vrouw geen eigen pensioenrechten	0,61	0,59	0,57	0,57	0,57	0,57	0,69	0,69	0,69	0,68	0,66	0,65
Ongehuwd koppel, partners beide pensioenrechten	0,61	0,59	0,57	0,57	0,57	0,57	0,69	0,69	0,69	0,68	0,66	0,65
Gehuwd koppel, vrouw geen eigen pensioenrechten	0,76	0,74	0,71	0,71	0,71	0,71	0,86	0,86	0,87	0,85	0,83	0,81
Gehuwd koppel, partners hebben eigen pensioenrechten	0,59	0,57	0,55	0,55	0,54	0,54	0,65	0,65	0,65	0,63	0,62	0,60

Noot: * Vanaf 1995 gemeten in ERS95, daarvoor in ESR79.

Tabel M. Evolutie van de netto gezinsinkomens in proportie van het gemiddeld gestandaardiseerd inkomen, België SEP.

Werkloosheid	1992	1997	Bijstand	1992	1997	Pensioenen	1992	1997
Alleenstaande	47,9	45,5	Alleenstaande	45,8	43,4	Alleenstaande man	64	62
Koppel, 1-verdiener, zktl	67	63,6	Koppel, 1-verdiener, zktl	61	57,9	Alleenstaande vrouw	64	62
Koppel, 1-verdiener, 2ktl	91,1	86,2	Koppel, 1-verdiener, 2ktl	84,7	80,5	Ongehuwd koppel, vrouw geen eigen pensioenrechten	64	62
Koppel, 2-verdiener, zktl	127,8	118,8	Eenouder, 2ktl	84,7	80,5	Ongehuwd koppel, partners beide pensioenrechten	129	124
Koppel, 2-verdiener, 2ktl	153	142				Gehuwd koppel, vrouw geen eigen pensioenrechten	80	78
Eenouder, 2ktl	91	86,2				Gehuwd koppel, beide partners eigen pensioenrechten	123	116

Tabel N. Evolutie van de netto gezinsinkomens in proportie van de budgetnorm voor een koppel met twee kinderen (bij huur in de sociale huursector), België 1989-2001.

Werkloosheid	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Koppel, 1-verdiener, 2ktl	0,802	0,804	0,826	0,850	0,846	0,842	0,854	0,837	0,840	0,848	0,839	0,834	0,853
Eenouder, 2ktl	0,949	0,951	0,978	1,007	1,001	0,997	1,011	0,990	0,994	1,004	0,993	0,988	1,010
Koppel, 2-verdiener, 2ktl	1,387	1,369	1,379	1,428	1,417	1,416	1,414	1,403	1,383	1,392	1,386	1,375	1,381
Bijstand													
Alleenstaande	0,836	0,842	0,866	0,878	0,874	0,869	0,884	0,867	0,870	0,879	0,869	0,864	0,867
Koppel, 1-verdiener, 2ktl	0,762	0,763	0,784	0,791	0,790	0,787	0,798	0,781	0,784	0,792	0,784	0,779	0,782
Eenouder, 2ktl	0,806	0,839	0,895	0,936	0,936	0,932	0,944	0,925	0,929	0,938	0,928	0,923	0,926
Pensioenen													
Alleenstaande	1,17	1,18	1,19	1,23	1,23	1,22	1,24	1,24	1,24	1,25	1,24	1,23	1,28

Tabel O. Evolutie van de netto gezinsinkomens in proportie van de budgetnorm voor een koppel met twee kinderen (bij huur in de sociale huursector), België 1989-2001.

Werkloosheid	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Koppel, 1-verdiener, 2ktl	0,678	0,679	0,699	0,719	0,715	0,712	0,722	0,707	0,710	0,717	0,710	0,705	0,722
Eenouder, 2ktl	0,800	0,801	0,824	0,848	0,843	0,839	0,851	0,834	0,837	0,846	0,837	0,832	0,851
Koppel, 2-verdiener, 2ktl	1,173	1,158	1,166	1,208	1,198	1,197	1,195	1,186	1,169	1,177	1,172	1,163	1,168
Bijstand													
Alleenstaande	0,716	0,721	0,742	0,752	0,748	0,744	0,757	0,742	0,745	0,752	0,744	0,740	0,743
Koppel, 1-verdiener, 2ktl	0,644	0,645	0,663	0,669	0,668	0,665	0,674	0,661	0,663	0,670	0,663	0,659	0,661
Eenouder, 2ktl	0,678	0,707	0,753	0,788	0,788	0,784	0,795	0,779	0,782	0,790	0,781	0,777	0,780
Pensioenen													
Alleenstaanden	1,000	1,015	1,023	1,055	1,049	1,044	1,057	1,060	1,063	1,074	1,062	1,057	1,095

2. Zelfstandigenstelsel

Tabel P. Evolutie van de minimumuitkeringen uitgedrukt in prijzen van 2001, België 1970-2000.

	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
Pensioenen																
gezinsspensioen	13361	14372	15828	18930	19581	21370	21616	21844	22634	22098	21990	22115	21585	22135	22089	21483
alleenstaandenpensioen	8906	9694	10684	14618	15414	17096	17291	17476	18107	17680	17592	17692	17268	17708	17670	17187
overlevingspensioen	8906	9694	10684	14618	15414	17096	17291	17476	18107	17680	17592	17692	17268	17708	17670	17187
Invaliditeit																
<i>primaire arbeidsongeschiktheid</i>																
gezinshoofden	15759	15598	15457	15438	17438	19586	20209	20397	20706	20628	20150	20224	19766	20282	20203	19660
alleenstaanden	12804	12609	12576	14183	15875	16369	16369	16576	16823	16750	16382	16470	15980	16474	16434	15994
<i>invaliditeitsperiode</i>																
min gezinshoofd	21668	21389	21221	19995	19995	21373	22035	22278	22619	22567	21968	22101	21578	22126	22088	21493
min alleenstaande	17236	16999	16942	15888	17112	17628	17628	17811	18117	18043	17575	17690	17263	17717	17678	17180
Pensioenen																
gezinsspensioen	22067	21729	22735	23871	25583	25788	27550	27347	28172	29584	28985	29093	29392	29068	28912	30377
alleenstaandenpensioen	17654	17383	17910	18540	19614	19772	20876	20723	21234	22188	21739	21819	22044	21801	21685	22783
overlevingspensioen	17654	17383	17910	18540	19614	19772	20876	20723	21234	22188	21739	21819	22044	21801	21685	22783
Invaliditeit																
<i>primaire arbeidsongeschiktheid</i>																
gezinshoofden	20189	19880	19652	19462	19558	19734	19633	19495	19421	19433	19040	19199	19401	19187	19080	19136
alleenstaanden	16428	16177	15991	15811	15899	16032	15958	15828	15781	15868	15548	15603	15756	15582	15512	15548
<i>invaliditeitsperiode</i>																
min gezinshoofd	22070	21732	22726	23884	25581	25789	27536	27335	28185	29585	28987	29103	29403	29078	28910	30368
min alleenstaande	17670	17400	17925	18524	19623	19766	20889	20717	21226	22181	21733	21828	22031	21788	21696	22776

Tabel Q. Evolutie van de minimumuitkeringen in proportie van het NI/hoofd, België 1970-2000

	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
Pensioenen																
gezinsspensioen	0,382	0,392	0,403	0,450	0,451	0,500	0,485	0,490	0,495	0,474	0,464	0,484	0,480	0,502	0,491	0,469
alleenstaandpensioen	0,255	0,265	0,272	0,348	0,355	0,400	0,388	0,392	0,396	0,379	0,371	0,387	0,384	0,401	0,393	0,375
overlevingspensioen	0,255	0,265	0,272	0,348	0,355	0,400	0,388	0,392	0,396	0,379	0,371	0,387	0,384	0,401	0,393	0,375
Invaliditeit																
<u>primaire arbeidsongeschiktheid</u>																
gezinshoofden	0,430	0,397	0,368	0,368	0,402	0,458	0,453	0,457	0,452	0,443	0,425	0,442	0,439	0,460	0,449	0,429
alleenstaanden	0,349	0,321	0,299	0,299	0,327	0,371	0,367	0,372	0,368	0,359	0,345	0,360	0,355	0,373	0,365	0,349
<u>invaliditeitsperiode</u>																
min gezinshoofd	0,591	0,544	0,505	0,460	0,460	0,500	0,494	0,499	0,494	0,484	0,463	0,483	0,479	0,501	0,491	0,469
min alleenstaande	0,470	0,433	0,403	0,366	0,366	0,400	0,395	0,399	0,396	0,387	0,371	0,387	0,384	0,401	0,393	0,375

Vervolg

	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995*	1996	1997	1998	1999	2000
Pensioenen															
gezinsspensioen	0,461	0,444	0,443	0,445	0,468	0,462	0,486	0,481	0,487	0,458	0,450	0,442	0,436	0,421	0,408
alleenstaandpensioen	0,369	0,356	0,349	0,346	0,359	0,354	0,368	0,364	0,367	0,343	0,338	0,332	0,327	0,316	0,306
overlevingspensioen	0,369	0,356	0,349	0,346	0,359	0,354	0,368	0,364	0,367	0,343	0,338	0,332	0,327	0,316	0,306
Invaliditeit															
<u>primaire arbeidsongeschiktheid</u>															
gezinshoofden	0,422	0,407	0,383	0,363	0,358	0,353	0,346	0,343	0,335	0,301	0,296	0,292	0,288	0,278	0,269
alleenstaanden	0,343	0,331	0,312	0,295	0,291	0,287	0,282	0,278	0,273	0,246	0,241	0,237	0,234	0,226	0,219
<u>invaliditeitsperiode</u>															
min gezinshoofd	0,461	0,444	0,443	0,445	0,468	0,462	0,486	0,481	0,487	0,458	0,450	0,442	0,436	0,421	0,408
min alleenstaande	0,369	0,356	0,349	0,345	0,359	0,354	0,369	0,364	0,367	0,343	0,337	0,332	0,327	0,316	0,306

Noot: * Vanaf 1995 gemeten in ERS95, daarvoor in ERS79.

Tabel R. Evolutie van de minimumuitkeringen in proportie van het NBI/hoofd, België 1970-2000

Pensioenen	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
gezinsspensioen	0,429	0,439	0,455	0,515	0,514	0,563	0,539	0,546	0,554	0,529	0,506	0,507	0,511	0,527	0,528	0,512
alleenstaandpensioen	0,286	0,296	0,307	0,398	0,405	0,450	0,431	0,437	0,443	0,423	0,405	0,405	0,409	0,421	0,423	0,409
overlevingspensioen	0,286	0,296	0,307	0,398	0,405	0,450	0,431	0,437	0,443	0,423	0,405	0,405	0,409	0,421	0,423	0,409
Invaliditeit																
<u>primaire arbeidsongeschiktheid</u>																
gezinshoofden	0,482	0,448	0,448	0,421	0,458	0,516	0,504	0,510	0,506	0,494	0,464	0,463	0,468	0,482	0,483	0,468
alleenstaanden	0,391	0,362	0,362	0,342	0,372	0,418	0,408	0,415	0,411	0,401	0,377	0,377	0,378	0,392	0,393	0,381
<u>invaliditeitsperiode</u>																
min gezinshoofd	0,663	0,614	0,614	0,578	0,525	0,563	0,549	0,557	0,553	0,541	0,506	0,506	0,511	0,526	0,528	0,512
min alleenstaande	0,527	0,488	0,488	0,461	0,417	0,451	0,439	0,446	0,443	0,432	0,405	0,405	0,408	0,421	0,423	0,409

Vervolg

Pensioenen	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995*	1996	1997	1998	1999	2000
gezinsspensioen	0,506	0,491	0,492	0,489	0,509	0,491	0,509	0,504	0,524	0,654	0,645	0,648	0,638	0,619	0,602
alleenstaandpensioen	0,405	0,392	0,387	0,380	0,391	0,376	0,386	0,382	0,395	0,491	0,484	0,486	0,478	0,465	0,452
overlevingspensioen	0,405	0,392	0,387	0,380	0,391	0,376	0,386	0,382	0,395	0,491	0,484	0,486	0,478	0,465	0,452
Invaliditeit															
<u>primaire arbeidsongeschiktheid</u>															
gezinshoofden	0,463	0,449	0,425	0,399	0,389	0,375	0,363	0,359	0,361	0,430	0,424	0,428	0,421	0,409	0,398
alleenstaanden	0,377	0,365	0,346	0,324	0,317	0,305	0,295	0,292	0,294	0,351	0,346	0,348	0,342	0,332	0,323
<u>invaliditeitsperiode</u>															
min gezinshoofd	0,506	0,491	0,492	0,490	0,509	0,491	0,509	0,504	0,524	0,654	0,645	0,649	0,638	0,620	0,602
min alleenstaande	0,405	0,393	0,388	0,380	0,391	0,376	0,386	0,382	0,395	0,491	0,484	0,486	0,478	0,464	0,452

Noot: * Vanaf 1995 gemeten in ERS95, daarvoor in ERS79.

Tabel S. Evolutie van de minimumuitkeringen in proportie van het gemiddelde arbeidersloon, België 1970-2000

Pensioenen	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984
gezinspensioen	0,267	0,270	0,277	0,315	0,303	0,350	0,331	0,340	0,341	0,319	0,331	0,321	0,332	0,350	0,347
alleenstaandpensioen	0,178	0,182	0,187	0,244	0,238	0,280	0,265	0,272	0,273	0,255	0,265	0,257	0,265	0,280	0,278
overlevingspensioen	0,178	0,182	0,187	0,244	0,238	0,280	0,265	0,272	0,273	0,255	0,265	0,257	0,265	0,280	0,278
Invaliditeit															
<u>primaire arbeidsongeschiktheid</u>															
gezinshoofden	0,296	0,296	0,273	0,258	0,270	0,321	0,310	0,318	0,312	0,298	0,303	0,294	0,304	0,321	0,317
alleenstaanden	0,240	0,240	0,221	0,210	0,219	0,260	0,251	0,258	0,253	0,242	0,247	0,239	0,246	0,261	0,258
<u>invaliditeitsperiode</u>															
min gezinshoofd	0,406	0,374	0,374	0,354	0,309	0,350	0,338	0,347	0,341	0,326	0,331	0,321	0,332	0,350	0,347
min alleenstaande	0,323	0,298	0,298	0,282	0,246	0,280	0,270	0,277	0,273	0,261	0,264	0,257	0,265	0,280	0,278

Vervolg

Pensioenen	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995*	1996	1997	1998
gezinspensioen	0,344	0,355	0,345	0,349	0,354	0,377	0,377	0,402	0,394	0,391	0,432	0,419	0,416	0,415
alleenstaandpensioen	0,276	0,284	0,276	0,275	0,275	0,289	0,289	0,305	0,299	0,295	0,324	0,314	0,312	0,311
overlevingspensioen	0,276	0,284	0,276	0,275	0,275	0,289	0,289	0,305	0,299	0,295	0,324	0,314	0,312	0,311
Invaliditeit														
<u>primaire arbeidsongeschiktheid</u>														
gezinshoofden	0,315	0,324	0,316	0,302	0,288	0,289	0,289	0,287	0,281	0,270	0,284	0,275	0,275	0,274
alleenstaanden	0,256	0,264	0,257	0,246	0,234	0,235	0,234	0,233	0,228	0,219	0,232	0,225	0,223	0,222
<u>invaliditeitsperiode</u>														
min gezinshoofd	0,345	0,355	0,345	0,349	0,354	0,377	0,377	0,402	0,394	0,391	0,432	0,419	0,416	0,415
min alleenstaande	0,275	0,284	0,276	0,275	0,274	0,289	0,289	0,305	0,299	0,295	0,324	0,314	0,312	0,311

Noot: * Vanaf 1995 gemeten in ERS95, daarvoor in ERS79.

Tabel T. Evolutie van de minimumuitkeringen uitgedrukt in proportie van de loonmassa in VTE, België 1973-2000.

	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
Pensioenen													
gezinsspensioen	0,290	0,281	0,288	0,284	0,278	0,282	0,270	0,266	0,265	0,262	0,288	0,294	0,294
alleenstaandenpensioen	0,224	0,221	0,230	0,227	0,223	0,225	0,216	0,213	0,212	0,210	0,230	0,236	0,235
overlevingspensioen	0,224	0,221	0,230	0,227	0,223	0,225	0,216	0,213	0,212	0,210	0,230	0,236	0,235
Invaliditeit													
<u>primaire arbeidsongeschiktheid</u>													
gezinshoofden	0,237	0,250	0,264	0,266	0,260	0,258	0,252	0,244	0,243	0,240	0,264	0,269	0,269
alleenstaanden	0,193	0,203	0,214	0,215	0,211	0,209	0,205	0,198	0,198	0,194	0,214	0,219	0,219
<u>invaliditeitsperiode</u>													
min gezinshoofd	0,325	0,287	0,288	0,290	0,284	0,281	0,276	0,266	0,265	0,262	0,288	0,294	0,294
min alleenstaande	0,259	0,228	0,231	0,232	0,227	0,225	0,221	0,213	0,212	0,210	0,230	0,236	0,235

Vervolg

	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995*	1996	1997	1998	1999
Pensioenen														
gezinsspensioen	0,299	0,295	0,309	0,319	0,334	0,326	0,342	0,332	0,341	0,355	0,348	0,348	0,337	0,338
alleenstaandenpensioen	0,239	0,236	0,244	0,248	0,256	0,250	0,259	0,252	0,257	0,266	0,261	0,261	0,253	0,254
overlevingspensioen	0,239	0,236	0,244	0,248	0,256	0,250	0,259	0,252	0,257	0,266	0,261	0,261	0,253	0,254
Invaliditeit														
<u>primaire arbeidsongeschiktheid</u>														
gezinshoofden	0,273	0,270	0,267	0,260	0,256	0,249	0,244	0,237	0,235	0,233	0,229	0,229	0,222	0,223
alleenstaanden	0,223	0,220	0,218	0,211	0,208	0,203	0,198	0,192	0,191	0,190	0,187	0,186	0,181	0,181
<u>invaliditeitsperiode</u>														
min gezinshoofd	0,299	0,295	0,309	0,319	0,334	0,326	0,342	0,332	0,341	0,355	0,348	0,348	0,337	0,338
min alleenstaande	0,239	0,236	0,244	0,248	0,256	0,250	0,259	0,252	0,257	0,266	0,261	0,261	0,252	0,254

Tabel U. Evolutie van de minimumuitkeringen uitgedrukt in proportie van het gemiddeld gestandaardiseerd gezinsinkomen, België 1976-1997.

Pensioenen	1985	1988	1992	1997
gezinspensioen	0,524	0,551	0,583	0,591
alleenstaandpensioen	0,419	0,428	0,442	0,443
overlevingspensioen	0,419	0,428	0,442	0,443
Invaliditeit				
<u>primaire arbeidsongeschiktheid</u>				
gezinshoofden	0,461	0,440	0,407	0,382
alleenstaanden	0,375	0,358	0,331	0,311
<u>invaliditeitsperiode</u>				
min gezinshoofd	0,504	0,508	0,571	0,579
min alleenstaande	0,403	0,401	0,433	0,435

Tabel V. Evolutie van de minimumuitkeringen uitgedrukt in proportie van het gemiddeld maandinkomen* zelfstandigen, België 1976-1997, referentiejaar 1992-1997.

	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Pensioenen						
gezinspensioen	0,661	0,647	0,621	0,689	0,686	0,672
alleenstaandpensioen	0,496	0,485	0,466	0,517	0,515	0,504
overlevingspensioen	0,496	0,485	0,466	0,517	0,515	0,504
Invaliditeit						
<u>primaire arbeidsongeschiktheid</u>						
gezinshoofden	0,434	0,425	0,410	0,455	0,453	0,444
alleenstaanden	0,355	0,347	0,333	0,370	0,368	0,361
<u>invaliditeitsperiode</u>						
min gezinshoofd	0,661	0,647	0,621	0,690	0,687	0,672
min alleenstaande	0,496	0,485	0,466	0,517	0,515	0,505

Noot: * Gemiddelde van de bruto-inkomsten, verminderd met de bedrijfsuitgaven en -lasten, met de bedrijfsverliezen.

Tabel W. Bruto-minimumloon in % van de gemiddelde bruto-lonen per voltijds equivalent, België 1975-1999.

	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
gevaarborgd minimumloon	55	54	53	54	52	51	51	54	59	61	61	62	61	60	60	58	56	56	57	56	55	55	54	52	53